

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 9. junija 1966

Št. 22, leto XXII

Obisk predstavnikov koroških sindikatov in deželne delavske zbornice

Minuli ponedeljek je na povabilo Republiškega sindikalnega sveta prispela v Ljubljano na dvodnevni obisk delegacija deželne vodstva sindikatov ÖGB za Koroško in Koroške deželne delavske zbornice. V delegaciji koroških sindikatov so bili deželni predsednik sindikatov in član deželne vlade Erich Suchanek, tretji predsednik deželne skupščine in deželni sekretar sindikata za Koroško Hans Pawlik, deželna poslanka Ernest Stecher, namestnik predsednika, ter Wilhelm Rab, član predsedstva, ter organizacijski sekretar deželne vodstva sindikatov Heribert Medweschek. V delegaciji Koroške deželne delavske zbornice pa so bili drugi podpredsednik zbornice Friedrich Fuchs, direktor deželne bolniške blagajne in član predsedstva zbornice Fritz Smidt, člana predsedstva in deželna poslanka Hermann Riegler in Josef Lubas ter občinski svetnik Herbert Mairitsch. Delegacija avstrijskih sindikatov in zbornice je s predstavniki slovenskih sindikatov obravnavala nekatere aktualne probleme, s katerimi se srečujeta obe sosednji sindikalni organizaciji, v torek pa je obiskala tudi Agrokombinat Emono in Litoštroj ter se razgovarjala s predstavniki samoupravnih organov in sindikatov.

nn

ASOCIACIJA NA VELJAVNI SISTEM RAZDELJEVANJA DEVIZ
— Seveda, iz veliko prahu in dežja se vedno naredi — veliko blata.

Karikatura: ANDREJ NOVAK

SEJA PREDSEDSTVA RS ZSS:

Zaradi prenizke amortizacije dohodek gospodarskih organizacij ni realen

— Vrednost osnovnih sredstev gospodarskih organizacij je sedaj ocenjena prenizko, njihova amortizacija pa je mnogo prepočasna. Zaradi tega je del dohodka gospodarskih organizacij nerealen, ker vsebuje tudi del amortizacije, to pa pomeni, da podjetja »jedo« sama sebe. Zato je nujno, da vrednosti osnovnih sredstev revaloriziramo, njihovo amortizacijo pa pospešimo. — To je bil osnovni zaključek razprave o revalorizaciji osnovnih sredstev in o njihovi amortizaciji na seji, ki jo je minuli petek imelo predsedstvo RS ZSS. Predsedstvo je o teh vprašanjih razpravljalo z namenom, da se pripravi za razpravo o istih vprašanjih v Centralnem svetu ZSJ, hkrati pa je na te probleme želelo opozoriti tudi gospodarske organizacije. Na isti seji je predsedstvo tudi ugotovilo, da se glede nagrajevanja organizatorjev proizvodnje po rezultatih njihovega dela še ni tako rekoč nič spremenilo na bolje, kar vpliva negativno tudi na poslovne rezultate gospodarskih organizacij.

Od zadnje revalorizacije osnovnih sredstev, ki je bila leta 1962, so se vse cene dvignile, še posebno močno po gospodarski reformi, vknjižena vrednost osnovnih sredstev pa je ostala enaka, kar seveda zamegljuje rezultate gospodarjenja.

Mnoga naša podjetja so zainteresirana za čim nižjo ocenitev vrednosti njihovih osnovnih sredstev. To so po pravilu podjetja, ki tako rekoč nimajo skladov in pri katerih bi realna ocena vrednosti njihovih osnovnih sredstev pokazala, da poslujejo

z izgubo. Revalorizacija osnovnih sredstev bo za del našega gospodarstva res pomenila težavo, kar pa ne govori proti revalorizaciji, temveč samo proti sedanjemu nerealnemu ocenjevanju poslovanja gospodarskih organizacij na podlagi prenizko ocenjene vrednosti osnovnih sredstev.

REVALORIZACIJA NE SME POSTATI INSTRUMENT DAVČNE POLITIKE

Obresti na poslovni sklad so sedaj edina dajatev, ki jo naša družba zahteva na podlagi vrednosti osnovnih sredstev. Njihova revalorizacija bi torej lahko pomenila tudi večje družbene dajatev, kar pa ni namen tistih, ki zagovarjajo revalorizacijo. Predsedstvo RS ZSS je na svoji seji posebej poudarilo, da se revalorizacija ne sme spremeniti v instrument davčne politike.

So razne možnosti, da se izognemo večjim obvezam gospodarstva (Nadaljevanje na 2. strani)

Klofuta samoupravi

Osnovna teza doslej izoblikovanega predloga za spremembo temeljnih predpisov o komunalnih delovnih organizacijah je, da se komunalno gospodarstvo, spriču posebnega namena tovrstne dejavnosti, ne more vključiti v splošni pravni in ekonomski režim gospodarskih organizacij.

Prav zavoljo tega so se izoblikovala tudi mnenja, »da morajo biti komunalne delovne organizacije zaradi specifičnosti in družbenega pomena komunalne dejavnosti relativno samostojne.« In nato spet takile zaključki: »Organizacije, ki imajo ustrezno materialno in finančno bazo, vodijo svojo komunalno politiko zelo neodvisno od občine in pod parolo samoupravnosti bolj ali manj izkoriščajo svoj monopolni položaj na škodo občine in na škodo skupnosti. Nasprotno pa se — zlasti v manjših krajih, kjer niso rešeni niti najbolj osnovni komunalni problemi — opravljajo komunalne dejavnosti le kot privesek drugih gospodarskih dejavnosti. Zaradi pomanjkanja komunalnih dejavnosti iščejo komunalne dejavnosti svojo ekzistenco v vseh mogočih bolj rentabilnih dejavnostih. Take organizacije so »komunalne« le formalno, v resnici pa je komunalna le njihovo breme, ki ga prenašajo — po sili občinskega odloka.«

Iz takih in podobnih izhodišč pa je v razpravi o bodočem ekonomsko-družbenem položaju komunalnih organizacij oživila teza, da v tovrstni dejavnosti ni umestno delavsko samoupravljanje, temveč da bi moralo dobiti veliko večje, tako rekoč vse pristojnosti, družbeno upravljanje.

Kaj naj na vsem lepem zdaj to pomeni? Ali res lahko samo sprememba statusne oblike, pravzaprav sprememba v upravljanju komunalnih delovnih organizacij zagotovi izboljšanje materialnega položaja teh dejavnosti in s tem razreši vse probleme? Ali je res zastoj na področju komunalne posledica samoupravnih odnosov, ki so se razvili v tej dejavnosti, ali pa je vendarle posledica neurejenega financiranja komunalnih dejavnosti, nerazrešenega vprašanja cen komunalnih storitev in stopnje akumulacije? In slednjič, kakaj snovati še nove oblike družbenega upravljanja, ko pa imamo v sleherni družbeno politični skupnosti že vrsto organov družbenega upravljanja — od zborov volivcev, svetov pri občinski skupščini, do občinske skupščine — ki lahko že zdaj zelo učinkovito zaščitijo interese skupnosti?

Cemu torej zdaj odstopati od načel, ki smo jih uzakonili v ustavi. Cemu zdaj tepetati in samoupravne pravice in pristojnosti delavcev v komunalnih organizacijah? Cemu zdaj zaradi neurejenega materialnega položaja komunalne — in problemov, ki so predvsem posledica tega! — čemu zdaj vse delavce v tej dejavnosti vnovič ukleniti v mezdne odnose, jih narediti v celoti odvisne od upravne aparata občine?

Ko smo se odločili za intenziviranje našega gospodarstva, smo bili prepričani, da bo to uspelo le s široko pobudo vseh proizvajalcev. Zato tudi ti proizvajalci dobivajo čedalje večje upravljalske pristojnosti.

Pa lahko kdo dokaže, da to ne velja za komunalno dejavnost?

BOJAN SAMARIN

OB SEJI PREDSEDSTVA REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI

PRAVILNIKI NA REŠETU

Minuli teden je bila v Ljubljani seja predsedstva Republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti, na kateri so razpravljali o zakonu o vzgoji in izobraževanju na drugi stopnji, o izobraževalnih službah v delovnih organizacijah ter o zaključkih posvetovanj o delovnih razmerij v šolstvu in zdravstvu.

Na temo: delovna razmerja v zavodih, ki jih urejujejo pravilniki in novela temeljnega zakona o delovnih razmerjih, je republiški odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije organiziral kar šest najst posvetov, ki se jih je udeležilo 160 šolskih in 86 zdravstvenih zavodov. Na posvetih so sodelovali tudi predstavniki republiškega sveta ZSS, republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo, Skupnosti zdravstvenih zavodov SRS ter republiškega zavoda za zdravstveno varstvo.

V zavodih so skušali urediti delovna razmerja s pomočjo temeljnega zakona o delovnih razmerjih, nastale pa so težave ob neuskladenosti zakonskih predpisov ter pomanjkljivi zakonodaji. Vsekakor pa še vedno povzročajo največje težave neurejene materialne razmere šolstva.

Dokaj nerazčiščeno vprašanje predstavlja tudi delovni čas prosvetnih delavcev. Vse delovne skupnosti so pravilno določale 42-urno tedensko obveznost. V okviru te delovne obveznosti pa v osnutkih pravilnikov ni povsem jasna učna obveznost oziroma kaj vse sodi v delovno obveznost. Enotno stališče vseh udeležencev posvetovanj je, da učne obveznosti v okviru 42-urne delovne obveznosti ne moremo določiti v skladu s starimi predpisi, ki so temeljili na Zakonu o javnih uslužbenih.

Nadalje so v osnutkih pravilnikov še vedno dokaj nejasne formulacije o dopustih prosvetnih delavcev. Zakon namreč določa trideset dni dopusta tudi za prosvetne delavce. Pri reševanju tega vprašanja so v šolstvu upoštevali predloge novega zakona, ki to vprašanje jasno določa, in sicer tako, da dopusti prosvetnih delavcev

praviloma sovpadajo z letnimi počitnicami, tako da so se prosvetni delavci v tem času dolžni udeleževati strokovnih seminarjev, če je zanje to organizirano in jih delovna skupnost pošlje na strokovno izpopolnjevanje. Prav tako so dolžni pripraviti vse potrebno za pričetek novega šolskega leta in urediti vse naloge za minulo šolsko leto. Na posvetih so bili soglasni s tem, da so določbe v pravilnikih o delovnih razmerjih konkretne, ker se v nobenem primeru ne bi smelo dogajati, da bi se novo šolsko leto pričelo, ne da bi bil nanj pripravljen vsak posamezni učitelj.

Določbe o prenehanju dela delavcu v vzgojno izobraževalnih ustanovah povzročajo tem delovnim skupnostim nemalo težav. Doselej je namreč prenehalo delo v delovnih organizacijah v več primerih avtomatično, kar je bilo podrobno urejeno z zakonom o javnih uslužbenih, tako da ni bilo nobenih nejasnosti. Razumljivo pa je, da morajo sedaj tudi te delovne organizacije urediti prenehanje delovnega razmerja v skladu s temeljnim zakonom o delovnih razmerjih. Le-ta pa točno določa, kdaj in kako lahko preneha

delovno razmerje delavca. Pri tem pa so seveda poseben problem tisti prosvetni delavci, ki so brez ustrezne kvalifikacije ali brez strokovnega izpita že v delovnem razmerju za nedoločen čas.

Značilnost pravilnikov v zdravstvu pa je, da odločno premalo upoštevajo specifičnost zdravstvene službe, službe, ki neposredno skrbi za zdravstveno varstvo občanov, ki mora biti neprekinjena in ki zato posebej zavezuje zdravstvene delavce. Prav tako je neenotno urejeno vprašanje strokovnega izpopolnjevanja delavcev, ki organizirano poteka v zdravstveni službi. Poskusno delo pa so zavodi določili tako, da lahko traja do 3, v nekaterih zavodih do 6 mesecev. Prevladovalo je mnenje, da naj bi bilo poskusno delo dejansko samo preizkus specifičnih sposobnosti za delovno mesto, ki lahko traja praviloma nekaj ur ali dni s točno določenimi nalogami.

Splošen vtis pa je, da so pravilniki še vedno preveč splošni, pravno nedognani in da bodo verjetno marsikje nastajale težave pri njihovem izvajanju.

U.

REZERVIRANI STOLPEC

Alojz Sterger

predsednik IO sindikalne podružnice Swaty, Maribor

● V Swaty ste se med prvimi odločili za prehod na skrajšani delovni teden. In kako ste uspeli?

Julija bomo praznovali drugo obletnico, odkar smo uvedli 7-urni delovni dan. Proizvodni uspehi kažejo, da napravimo in ustvarimo v 7 urah več, kot smo poprej v osmih. Nedvomno je to odraz dobrih priprav in prizadevanj delovnega kolektiva, da bi upravičili prehod na skrajšani delovni čas.

S pripravami smo začeli takoj po izidu zakonov o skrajšanem delovnem času. Osrednja in pomožne komisije, ki so s pomočjo strokovnih služb izdelale elaborate, so se ravnale po osnovnih ekonomskih pogojih za skrajšani delovni čas in dokazale, da sta za izpolnitev osnovnih pogojev potrebna dva pogoja: zmanjšati stroške poslovanja in povečati storilnost. Razumljivo je, da smo morali najprej ugotoviti, kje smo. Dotedanja organizacija proizvodnje je bilo potrebno proučiti, da smo lahko zasnovali boljše. Pri vsem snovanju so sodelovali neposredno vsi proizvajalci. V vprašalniku, ki smo ga razdelili med vse delavce, smo med drugim tudi vprašali, kaj bi izboljšali na svojem delovnem mestu, da bi bilo manj stroškov, učinek in kvaliteta pa večja. Dobili smo resne odgovore, ki so jih potem strokovnjaki od primera do primera proučevali skupno s predlagateljem izboljšave.

Evgen Golja

predsednik Občinskega sindikalnega sveta Tolmin

● Zlasti za sindikate primorskih občin je značilno živahno sodelovanje s sindikati v sosednji Italiji. Zato: kako tolminski sindikalni svet pogloblja stike z italijanskimi sindikati?

V zadnjih letih se obsejno sodelovanje pri nas pogloblja na vseh področjih. Tudi občinski sindikalni svet v Tolminu ne ostaja za številnimi prizadevanji ob meji. Prejšnja leta, ko je bilo sodelovanje s sindikalnimi organizacijami v sosednji Italiji še na ravni prijateljskih obiskov in ugotovitev, ko smo eni in drugi tehtali vsako izrečeno besedo, so bili naši medsebojni odnosi zgolj vljudnostni. V zadnjem času pa pospešeno poglobljamo naše prijateljstvo. To velja prav gotovo za odnose med občinskimi sindikalnim svetom in Generalno konfederacijo dela v Italiji, oziroma s predstavništvom tega sindikata, ki ga v Vidmu vodi dr. Sergio Ventur.

Predstavniki CGIL so nas včeraj obiskali, mi pa z vračanjem obiskov tudi ne zaostajamo. Zanimivo je to, da se tako mi kot Italijani večkrat zadržimo v kakšni delovni organizaciji, kjer lahko praktično primerjamo naša in njihova stališča. Zaradi vse bolj odkritega sodelovanja med predstavništvom sindikatov in Tolminskem že prišlo do sestanka predstavnikov podjetij industrijske stroke z obeh strani meje, kjer so prav italijanski predstavniki poudarili možnosti za poslovno-tehnično sodelovanje med Tolminsko in videmsko pokrajino.

Mihael Žilavec

predsednik IO sindikalne podružnice Litostroj, Ljubljana

● V sindikatih tako rekoč vsak dan podarjamo potrebo po oblikovanju delitvenih sistemov. Kakšna so pri nas prizadevanja v delitvi osebnih dohodkov?

Osebnih dohodki so danes v Litostroju dejansko osrednji problem. Se nedavno smo si prizadevali, da ne bi nekateri prebili tako imenovane gornje meje, istočasno pa smo morali zviševati minimalne osebne dohodke. To pa je privedlo do tega, da so postale na primer razlike med osebnimi dohodki nekvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev malenkostne.

To vzbuja danes med ljudmi precej nezadovoljstva. Posebna strokovna komisija pri UO dela že kar dve leti na analitični oceni delovnih mest. Trenutno je problematičen le še tako imenovani »De« kriterij ali težavnostni dodatek. Obratni delavski svet dajejo prav te dni pripombe na osnutke pravilnika. Vsekakor računamo, da bomo v kratkem končali s to zahtevno nalogo in pravilnik sprejeli.

Mnogi v podjetju mislijo, da bo potlej docela rešeno vprašanje nagrajevanja, da ne bo več okoli tega nobenih problemov. Prepričan pa sem, da so v zmoti, saj pomeni analitična ocena delovnih mest le del pogojev za takšno nagrajevanje, kakršnega si želimo. Vendar, kar je v današnjih razmerah pri nas najpomembnejše: z novim pravilnikom bomo odpravili premajhne razlike v osebnih dohodkih in s tem pravičnejše ovrednotili delo strokovnjakov.

Lenart Popit

predsednik IO sindikalne podružnice Tovarne usnja, Vrhnika

● Kot vemo, pri vas postopoma zamenjate skupinske norme z individualnimi normami dela. Kaj vas k temu spodbuja in kakšni so rezultati?

Rekel bi, da delitev po delu pomeni osrednji problem našega podjetja. Ze leta se pogovarjamo o tem in če po pravici povem, smo do lanske jeseni napredovali po polzevo. Težko je namreč pri nekaterih spremembi prepričanje, da je treba karkoli spreminjati. Ob skupinskih normah namreč nekateri vedrijo, medtem ko res prizadevani delavci ne občutijo rezultatov svojega dela v zadostni meri. Reforma je pripomogla, da so se razmere začele spreminjati, da je tisti del kolektiva, ki je za naprednejše rešitve, prek sindikata organiziral in usmerjal akcijo ter pritisk na strokovne službe, da so začele naš sistem nagrajevanja proučevati.

Tako smo v treh oddelkih naše tovarne, ki sicer zaposlujejo četrtino vseh naših delavcev, skupinske norme že zamenjali z individualnimi merili dela. Ze prvi mesec je ta sprememba vplivala na produktivnost, ki je bila za 35% višja. Nekvalificirani delavci zdaj zaslužijo tudi po 100 tisočakov, prej pa so v najboljšem primeru prihli na 60.000 S dinarjev. Pristojna komisija delavskega sveta zdaj pripravlja še druga merila delitve, da bi kar najboljše ugotavljali učinek posameznikov. Dosedanje izkušnje opozarjajo, da je mogoče storiti še marsikaj in da spodbudnejša delitev po delu vpliva tudi na poslovni uspeh tovarne.

Zaradi prenizke amortizacije dohodek gospodarskih organizacij ni realen

Sindikati se zavzemajo za revalorizacijo osnovnih sredstev in za realno amortizacijo, toda ob vzporednem urejanju še odprtih vprašanj gospodarskega sistema ● Gospodarske organizacije bi pri delitvi dohodka morale računati na spremembo predpisov o amortizaciji ● Osebnih dohodki direktorjev in drugih organizatorjev proizvodnje še vedno niso odvisni od rezultatov njihovega dela

(Nadaljevanje s 1. strani)

darskih organizacij zaradi revalorizacije osnovnih sredstev. Ena je npr. ta, da vrednost obresti ostane na isti stopnji, kljub višje ocenjenim osnovnim sredstvom, druga pa je v tem, da obresti računamo na polno novo vrednost osnovnih sredstev, toda po nižji stopnji, kot je dosedanja. Bistvo, pri tem pa je — kot že rečeno — da revalorizacija osnovnih sredstev ne sme pomeniti povečanih družbenih dajatev gospodarskih organizacij.

Ali revalorizacijo izvesti na podlagi preciznih cenov, ali s koeficienti? Zaradi poenostavitve in pospešitve te operacije se sindikati zavzemajo za enostavnejšo rešitev — za koeficiente.

POSPEŠITI AMORTIZACIJO OSNOVNIH SREDSTEV!

Vzporedno z revalorizacijo osnovnih sredstev se bomo nujno morali odločiti tudi za njihovo pospešeno amortizacijo. Z nizko amortizacijo smo dolga leta dosegali nerealno visoko akumulacijo, hkrati pa »jedli« sami sebe, saj je precejšen del dohodkov gospodarskih organizacij bil le del amortizacije, ki je nismo porabili za njen pravi namen — za obnavljanje osnovnih sredstev. Visoka akumulacija na račun prenizke amortizacije je tudi spodbujala apetite Taznih činitelev izven gospodarstva za čim večje »sodelovanje« pri uporabi te akumulacije — seveda za namene, ki pogosto niso bili prav nič v skladu z interesi gospodarstva.

Povprečna amortizacijska stopnja je sedaj pri nas približno 5%, kar pomeni, da osnovna sredstva amortiziramo približno v dvajsetih letih. V industrijsko razvitih državah dosega ta stopnja tudi 20% — kar v tem primeru pomeni, da osnovna sredstva amortizirajo že v petih letih, s tem pa si zagotavljajo naj sodobnejšo opremljenost in seveda tudi največjo produktivnost.

Velja pa omeniti, da je stvarna stopnja amortizacije pri nas približno za polovico višja, kot pa jo statistično izkazujemo, to pa zato, ker investicijsko vzdrževanje ne računamo kot amortizacijo, čeprav je to v bistvu tudi amortizacija. Zato se sindikati zavzemajo za regresivno amortizacijo: v začetku naj bi nov stroj amortizirali hitreje, potem pa vse počasneje. Pri novem stroju namreč po pravilu ni večjih potreb po investicijskem vzdrževanju, ki pa pozneje vedno bolj naraščajo. Z regresivno amortizacijo bi torej sredstva za

obnovo strojev odvajali več ali manj enakomerno, to pa bi seveda vplivalo tudi na enakomerno stroške obratovanja.

ZAGOTOVITI TUDI REPRODUKCIJO OSNOVNIH SREDSTEV V GOSPODARSTVU

Sindikati menijo, da bi morali iti na realno amortizacijo osnovnih sredstev tudi v gospodarstvu, čeprav se zavedajo, da je verjetno zanka, ne bi mogli zares odvajati. Morali pa bi jo vsaj knjigovodstveno izračunati; tako bi dobili celotni družbeni obračun amortizacije, s tem pa točno sliko, na katerih področjih izvajamo politiko dezinvestiranja.

Ali bo višja amortizacija vplivala na dvig cen? Verjetno tega dviga cen ne bo mogoče preprečiti v vseh primerih, nekaj pa je čisto gotovo: čim manj bodo cene pod vplivom trga, čim bolj bodo pod administrativno kontrolo — tem večji bo pritisk na zvišanje. In še nekaj: sindikati podpirajo revalorizacijo osnovnih sredstev in njihovo pospešeno amortizacijo, hkrati pa poudarjajo, da lahko k tem ukrepom pristopimo šele po vsestranskih, temeljitih analizah njihovega vpliva na naše celotno gospodarjenje in pa seveda samo s pogojem, da hkrati uredimo tudi različna druga vprašanja, kot so npr. devizni režim in podobna vprašanja. Zato je predsedstvo RS ZSS na svoji seji sprejelo priporočilo vodstvom strokovnih sindikatov, da v tem smislu proučijo vprašanje revalorizacije in amortizacije in da jim posvetijo tudi posebne plenumne, republiška gospodarska zbornica pa naj bi izdelala ana-

lizo, kaj bi ti ukrepi pomenili za slovensko gospodarstvo.

NAGRAJEVANJE STROKOVNJAKOV: VSE PO STAREM

Na podlagi analize o nagrajevanju direktorjev, ki jo je izdelala njegova komisija za gospodarstvo, je predsedstvo RS ZSS na svoji seji razpravljalo tudi o nagrajevanju strokovnjakov. Pri tem je ugotovilo, da je kljub raznim sklepom, priporočilom, itd. ostalo v tem pogledu vse po starem: nagrajevanje direktorjev in drugih organizatorjev proizvodnje še vedno ni odvisno od rezultatov njihovega dela, temveč od nekkih drugih »zaslug«, ki imajo kaj malo zveze z njihovim uspešnim ali pa neuspešnim delom.

Omenjena analiza sicer ni zajela vseh možnih kriterijev za nagrajevanje strokovnjakov, opozarja pa na nevrzdržnost sedanjega stanja na tem področju, ki ni samo v škodo organizatorjev proizvodnje, temveč tudi v škodo vsega gospodarstva, čigar poslovni uspehi so v veliki meri odvisni prav od stimulativnega nagrajevanja strokovnjakov. Predsedstvo se je s tem v zvezi izjasnilo za javno razpravo o tem problemu, pri tem pa še posebej poudarilo, da ne gre za nekakšno intervencijsko akcijo sindikatov glede konkretnega dočanja »plač« direktorjev, strokovnjakov itd., temveč za razpravo o merilih za njihovo nagrajevanje. Komisija za gospodarstvo bo o tem problemu izdelala še bolj temeljite analize, letošnje jesen pa bo predsedstvo RS ZSS posvetilo temu vprašanju poseben plenum.

MILAN POGAČNIK

Iz urednikove pošte:

● NOVA GORICA:

Predsedniki občinskih sindikalnih svetov Nove Gorice, Ajdovščine in Tolmina so skupaj s predstavniki sindikalnih podružnic večjih novogoriških delovnih kolektivov minul teden razpravljali o možnostih in ukrepih za razširitev Delavske enotnosti. Zaključek je bil enoten: dati polno podporo tej akciji in si prizadevati, da bodo v najkrajšem času dobili Delavsko enotnost na dom vsaj vsi člani IO sindikalnih podružnic in drugi sindikalni aktivisti. Naročnino naj bi krile sindikalne podružnice iz svojih sredstev, za tiste podružnice — predvsem v manjših kolektivih, ki so finančno šibke, pa naj bi občinski sindikati v ta namen odstopili del svojih sredstev. Predloženo je tudi bilo, naj bi podjetja namenila sindikalnim podružnicam namenska sredstva, s katerimi bi potem le-te naročile Delavsko enotnost za člane samoupravnih organov njihovih delovnih kolektivov.

S SKUPNE SEJE OBČINSKE SKUPŠČINE IN OBSS BREŽICE

ENOTNO V SKUPNO AKCIJO

Za uvod tale informacija: na skupni seji občinske skupščine in OBSS Brežice so razpravljali o gospodarjenju v minulem letu, predvidevanjih za letošnje leto in gospodarjenju v prvih štirih mesecih, še posebej pa tudi o problematiki oddiha in rekreacije. Ob tem so se dogovorili za enotnost prizadevanj in skupno akcijo pri razreševanju problemov zaposlovanja ter oddiha in rekreacije. Prav je, če ob tej enotnosti stališče in prizadevanj napišemo nekaj podrobnosti, zlasti še zato, ker je občinska skupščina Brežice sprejela »za svoja« vsa stališča OBSS Brežice, kolikor se nanašajo na to problematiko.

Po perspektivnem programu razvoja naše republike v obdobju do 1970. leta ne bomo zaposlili niti naravnega prirastka prebivalstva, če bo ostalo pri dosedanjih organizaciji dela v naših podjetjih. Enake, morda še poraznejše ugotovitve veljajo tudi za brežiško komuno, ki pa ima precej možnosti, da bi bolj

zadovoljivo urejala ta vprašanja. Večina podjetij namreč dela le v eni izmenj, zmogljivosti pa so izkoriščene med 30 in 40 odstotki. Odgovor na vprašanje: kam z nezaposlenimi, kam z mladino, ki zaključuje šolanje, je torej na dlani: odpirati je treba nova delovna mesta, mladino sprejemati v uk itd. Kje

naj bi pridobivali znanje mladi, ki so zaključili šolanje? Odborniki občinske skupščine in člani občinskega sindikalnega sveta so menili, da imajo za to skoraj vse možnosti sami — v delovnih organizacijah, v smotrnejši politiki kadrovanja. Nujna pa bo seveda večja usmeritev na storitvene dejavnosti. Podatki iz zadnjega obdobja kažejo, da se na primer povečuje število vajencev v družbenem sektorju, medtem ko pri zasebnikih pada. Samo v zadnjem letu pa je bilo izdanih dovoljenj za 270 novih zasebnih obrtnih delavnic, ki pa so sprejele v uk samo 17 vajencev! Nikogar seveda ni mogoče prisiliti, da bi sprejemal nove vajence, močne pa so drugačne rešitve, ki bi storitvene dejavnosti spodbujale, da vzgajajo več mladih kadrov.

Kakšni pa bodo materialni

Ko so koprski sindikati na svojem zadnjem razširjenem plenumu obravnavali problematiko socialnega zavarovanja, zdravstvene in tehnične zaščite delavcev, je razprava izzvenela v splošno zaskrbljenost. Kako tudi ne bi, ko nekateri podatki izpričujejo precej klavrne razmere. Naj nekateri od ugotovitev na kratko povzamemo:

● bolniški stalež je v prvih štirih mesecih letošnjega leta znatno višji od staleža v istih štirih mesecih minulega leta, čeprav ni posebnih objektivnih vzrokov za to. Še posebej pa je značilno, da so porasla bolovanja, daljša od 30 dni;

● v letu 1965 je imel Komunalni zavod za socialno zavarovanje pri povprečni 8,2-odstotni prispevni stopnji za zdravstveno zavarovanje 73 milijonov dinarjev izgube, s tem pa je ta izguba narasla že na 119.769.000 starih dinarjev ob 7-odstotni prispevni stopnji;

● stroški za bolnišnično zdravljenje so se povečali od lani za 25,7%, v Kopru dosega tovrstni stroški na zavarovanca 9040 dinarjev, medtem ko v Postojni le 4340 starih dinarjev.

ZGUBA NA VSEJ ČRTI

Edina svetla točka v tej problematiki pa je dejstvo, da so v Kopru v minulem letu prvič zabeležili manj poškodb pri delu — za 109 manj kot v poprejšnjem letu. Toda tudi to je treba ocenjevati s pridržkom. Za tole gre: samo v Tomosu in Luki Koper se je v minulem letu pripetilo 696 nezgod pri delu ali kar 47,6% vseh tovrstnih nezgod na območju celotne koprške občine.

Marsikaj tega, kar je bilo doslej povedano, ni odvisno od prizadevanj sindikatov, čeprav so tudi tokrat koprski sindikati opozorili na neizbežno razrešitev nekaterih sistemskih vprašanj na področju socialnega zavarovanja in zdravstvene zaščite delavcev. In k temu tudi zahteva, naj bi občinska skupščina temeljito proučila to problematiko in predlagala potrebne ukrepe.

Za sindikate v delovnih organizacijah in samoupravne organe pa velja tisti zaključek plenuma, ki govori o tem, da je ta »zguba na vsej črti« v dobrih meri posledica nezadostnosti delovnih organizacij do problematike socialnega zavarovanja in zdravstvene zaščite delavcev. Tako tudi ni čudno, da so kadrovske službe in službe za varnost pri delu neobgledane in spričo šibke kadrovske zasedbe tudi povsem neučinkovite. In vendar, poudarjajo koprski sindikati, bi sleharna delovna organizacija morala imeti podoben kratkoročni in dolgoročni program zdravstvene zaščite delavcev, ker je to sestavni element produktivnosti in življenjske ravni zaposlenih.

S. B

Z OBČINSKIH
SINDIKALNIH
SVETOVMURSKA
SOBOTA

V lanskem letu so sindikati v občini Murska Sobota ugotovili, da športnih tekmovanj, ki so pred leti bila še množična, skorajda ni. Sedaj pa lahko računamo, da je delovski šport ponovno zaživel, za kar gre zasluga predvsem komisiji za šport in rekreacijo pri Občinskem sindikalnem svetu M. Sobota. Letos so se soboški sindikati z vso vneto lotili organiziranja raznih športnih tekmovanj. Odziv med delavci pa je proti pričakovani množičnosti. Za različna tekmovanja, kot na primer za nogomet, mali nogomet, odbojko, šah itd. se je prijavilo več kot 40 ekip z več kot 500 tekmovalci. Tekmovanja so sedaj v polnem teku in se odvijajo po predvidenem programu.

Letos se bodo ekipe soboških sindikatov pomerile tudi v tenisu in v šahu s člani sindikata sosedne Madžarske. Na tã srečanja se že pripravljajo.

A. H.

KRANJ

Minuli petek se je v Kranju sestal občinski sindikalni plenem. Pod predsedstvom Staneta Božiča so člani razpravljali o otroškem varstvu v občini, o prehodu na 42-urni delovni teden in poslušali poročilo o razmerah v podjetju Vodovod. O otroškem varstvu so pripravili obširno gradivo. Soglašali so z ugotovitvijo, da z razvojem otroškega varstva v občini ne morejo biti zadovoljni, ter predlagali občinski skupščini, da bi razpisala referendum o občinskem samopriskevku ter bi s tako zbranim denarjem končno uredili otroško varstvo.

Z. T.

OSNOVNA PRAVICA ČLANOV SINDIKATA IN IZVOLJENIH
ORGANOV SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

Javnost političnega dela

Politično delo lahko polno učinkuje na gospodarsko in družbeno življenje, če je JAVNO, če uživajo izvoljeni organi in funkcionarji vso podporo svojega članstva in če se politična organizacija v svoji dejavnosti loteva predvsem tistih problemov, ki njene člane najbolj teže v vsakdanjem delu in življenju. Zato ni naključje, če vpisujejo to spoznanje politične organizacije tudi v svoje statute, saj izvoljene organe in funkcionarje prebiranje takšnega načela nenehno opominja, da se ne smejo »odtrgati od problemov članstva«, kakor pravimo, in jim naračajo, »da morajo živeti s članstvom«. Na tem spoznanju bržčas temelji tudi določila statuta Zveze sindikatov, da so »sindikalski organi dolžni obveščati članstvo o svoji aktivnosti in so za svoje delo odgovorni članstvu, volilnemu telesu in javnosti.«

Z drugimi, podomačenimi besedami pomeni citirano načelo, da so sindikalne organizacije dolžne posluševati se takšnih metod dela, ki je z njimi mogoče to načelo čim bolj uresničiti v praksi. Delo sindikalnih organizacij mora torej biti javno in demokratično, sklepi in odločitve izvoljenih organov pa morajo temeljiti na razpravah sindikalnega članstva, izražati morajo želje, voljo in potrebe članov sindikata.

Ce primerjamo tako opisano metodo dela z dejavnostjo nekaterih sindikalnih organizacij v praksi, nam postane že na prvi pogled jasno, da zveni citirano načelo statuta Zveze sindikatov še vedno kot deklaracija. Najbolj prepričljiv dokaz, če je temu res tako, je naklada glasila sindikatov Slovenije Delavske enotnosti, ki znaša približno 14 tisoč izvodov, čeprav dela po približni oceni v Sloveniji v sindikalnih podružnicah, v organih občinskih sindikalnih svetov in odborih sindikatov ter v republiških organih sindikatov več kot 70 tisoč sindikalnih delavcev. Vsaj ti bi morali imeti glasilo sindikatov stalno pri roki, saj je lastno glasilo politične organizacije najmočnejša vez — pomembnejša, kot pa so sestanki

— med članstvom organizacije in njenimi izvoljenimi organi, hkrati pa tudi najustrenejše sredstvo za demokratično oblikovanje in izmenjavo izkušenj, mnenj in predlogov za nadaljnje politično delo — ter najmočnejše orožje za uveljavitev stališč in sklepov politične organizacije.

Ce je naklada časopisa kot glasila politične organizacije nizka, pomeni to, da tudi druge metode političnega dela organizacije niso najboljše. Precej znamenj kaže, da je to res. Zaradi nedejavnosti nekaterih izvršnih odborov sindikalnih podružnic izgublja delavci zaupanje v vodstva sindikalnih organizacij, ter prosijo, ko se jim v podjetju zgodi krivica, za pomoč občinski sindikalni svet. Delavci v nekaterih občinah prosijo za pomoč celo kar republiške organe sindikata, češ »da so v občini tako med seboj vsi povezani in da zato tam nobena pritožba ne zaleže.« Kdor išče korenine tako izražene nezaupanja članov sindikata v njihovih izvoljenih organih, bo kmalu ugotovil, da v nekaterih delovnih organizacijah in občinah le »uravnava stališča«, če kje »zavre«, in skušajo »pogasiti požar«, namesto da bi vodstva sindikalnih orga-

nizacij povprašala svoje članstvo, kaj naj store in kako naj politično ocenijo ta ali oni dogodek in pojav, o katerem so dolžni dokončno razpravljati in sklepati samoupravni organi v delovni skupnosti. Ni treba posebej poudarjati, da takšno »uravnavanje« gledišč in stališč »na zaprtih sestankih ali celo »med štirimi očmi« ni demokratična metoda dela politične organizacije niti ni v skladu s statutom Zveze sindikatov.

Na sestankih sindikalnih organizacij je slišati venomer isto sindikalne podružnice so premalo delavne. Morda bi bilo bolj prav, če bi visja vodstva sindikalnih organizacij pometla tudi nekoliko »pred svojim pragom«. Dogaja se, da »navzdol« kar dežujejo naročila, obrazci, prošnje za zbiranje podatkov itd., kar vse služi strokovnim in političnim delavcem občinskih in republiških vodstev sindikata za sestavo strokovnega gradiva o posameznih družbenih pojavih in problemih, o katerih je sindikat kot politična organizacija dolžan izreči svoje stališče. Nedvomno je zbiranje podatkov in mnenj »s terena« potrebno, najbrž celo nujno, saj pojavov ni mogoče ocenjevati, če jih ne poznamo. Toda prav bi bilo, če bi vodstva sindikalnih organizacij bolj dosledno kot doslej poročala članstvu o namenu in o učinkih te »papirnate vojске«, ki se zdi »ljudem spodaj« prav zaradi neinformiranosti, »komu vse to pisanje služi«, nepotrebno zapravljanje časa in energije ter zato odveč.

In vendar ne gre za novo nalogo, ampak le za tisto, ki je že zapisana v statutu Zveze sindikatov.

Kako to, da imajo izvoljeni organi sindikatov zanjo kljub temu premalo posluha?

VINKO BLATNIK

... v jugoslovanskih sindikatih

Prevelika
razdrobljenostCentralni
svet

Na VI. plenarnem zasedanju CS ZSJ, ki je bilo zadnje dni maja, so člani podrobneje preanalizirali osnutek srednjeročnega programa razvoja Jugoslavije do leta 1970, opozorili pri tem na številne probleme in nerazrešena vprašanja ter hkrati izoblikovali stališča jugoslovanskih sindikatov do tega dokumenta o našem nadaljnjem razvoju.

Na tem plenumu so predstavniki sindikatov ugotavljali, da je nizki produktivnosti dela in pogosto še nižji rentabilnosti in ekonomičnosti poslovanja in proizvodnje kriva velika razdrobljenost našega gospodarstva. Tako je bilo na primer v minulem letu v državi kar 19 proizvajalcev kmetijskih strojev, 4 proizvajalci traktorjev, 5 proizvajalcev traktorskih in kamionskih prikolic, 6 proizvajalcev motorjev z notranjim izgorevanjem, 4 proizvajalci kamionov, prav toliko proizvajalcev železniških vozil, 12 proizvajalcev avtobusnih karoserij, 3 proizvajalci televizorjev, 3 proizvajalci frižiderjev itd.

Kaj pa pomeni tolikšna razdrobljenost, dajo slutiti nekateri drugi podatki. Tako je na primer v minulem letu 12 proizvajalcev mikro motorjev proizvedlo skupaj 300.000 teh motorjev, kar pomeni v povprečju na eno tovarno 27.000 kosov. Minimalna ekonomska rentabilna serija tovornih motorjev v razvitih državah pa je 100.000 motorjev letno. In spet: trije naši proizvajalci frižiderjev so izdelali skupno 140.000 frižiderjev, rentabilnostni račun pa kaže, da je v tujini rentabilna le tista tovarna, ki proizvede letno vsaj 120.000 frižiderjev. In tako naprej... vse do zaključka, da se s tako razdrobljeno proizvodnjo pač ne bomo uspešno vključevali v mednarodno delitev dela.

Bosna in
HercegovinaVišja
produktivnost -
višji dohodki

Ko so sindikati v zeniški Železarni ocenjevali rezultate gospodarjenja, so ugotavljali, da je reforma povzročila bistvene premike v poslovanju in ekonomiki železarne. Zlasti v prvem tromesečju letos so namreč dosegli zelo lepe proizvodne uspehe. Tako so na primer povečali obseg proizvodnje za 7,3% in s tem za 4% preseglj planirani porast. Prihranek na račun zniževanja proizvodnih in poslovnih stroškov pa je v tem prvem tromesečju znašal 10 milijonov novih dinarjev.

Ti rezultati pa so povzročili tudi na področju delitve osebnih dohodkov ugodne premike navzgor. Tako je na primer znašal povprečni osebni dohodek v marcu 84.200 starih dinarjev in je bil za 11.600 starih dinarjev višji od povprečnega dohodka v drugem polletju lani. Omembe vreden pa je tudi podatek, da je v marcu komaj 2,4% vseh zaposlenih v zeniški Železarni prejelo osebni dohodek pod 50.000 starih dinarjev.

Nova vrsta
servisa

Hrvatska

Da bi kar najbolj poživil rekreacijo zaposlenih, je sindikat v Železarni Sisak prišel na izvirno zamisel. V okviru centra za rekreacijo so namreč ustanovili posebno servisno dejavnost. Na treh mestih so začele delovati posebne uslužnostne postaje, ki naj bi omogočile delavcem v Železarni, da se poslužujejo tako športnih rekvizitov kot različnih družabnih iger. Tako si bodo delavci poleg lahko izposojali žoge, garniture za tenis, atletske naprave in športno garderobo ter seveda šahovske garniture itd.

Delavci si bodo lahko izposodili te rekvizite za štiri ure na dan, ne bo pa jim treba zato nič plačati. Z uveljavitvijo te novosti pa sindikat v železarni pričakuje, da bo poleg še bolj naraslo število železarjev v centru za rekreacijo in da se bo hkrati zmanjšalo število tistih, ki morajo leči v bolniško posteljo.

Srbija

Po reformi - integracijski procesi

Sindikati v kraljevaškem okraju ugotavljajo, da so v obdobju po reformi in še posebej letos integracijski procesi veliko živahnjeji. Pri proizvajalcih se je slednjic le utrdilo spoznanje o potrebi povezovalnih in močne delovne organizacije, ki lahko zagotove velikoserijsko in s tem ceneno proizvodnjo. Toda ti integracijski procesi imajo po mnenju kraljevaških sindikatov še eno dobro stran: nelojalne konkurence, do nedavna še precejšnje, zdaj skorajda ni več, veliko bolje pa so v delovnih organizacijah izkoriščene proizvodne kapacitete. Najboljši primer za to je gozdno industrijski kombinat Crvena zastava v Kruševcu. To podjetje danes združuje več tovarn pohištva in gozdnih gospodarstev na področju vzhodne Srbije, kar mu omogoča povsem zaključen tehnološki proces proizvodnje in veliko boljše izkoriščanje surovin ter odpadnega materiala, ki so ga poprej zametavali kot neuporabnega.

V. B.

DELEGACIJA SINDIKATOV BIH ZAKLJUČILA OBISK V SLOVENIJI

Osrednja tema razgovorov: reforma

Delegacija sindikatov BiH, ki je pod vodstvom Nikole Andrića, predsednika republiškega sveta sindikatov BiH, obiskala Slovenijo — o njenem prihodu v našo republiko smo poročali v zadnji številki DE — je minulo sredo zaključila svoj obisk v naši republici. V času, ko se je mudila v Sloveniji, je obiskala Novo Gorico, kjer si je ogledala Tovarno avtoelektričnih izdelkov Iskra in Tovarno pohištva Meblo, Velenje, kjer se je seznanila s tehnološkim postopkom proizvodnje v tovarni Gorenje, ter Maribor, kjer so si člani delegacije ogledali delavsko naselje gradbenega podjetja Konstruktor.

Člani delegacije bosenskih sindikatov, ki jih je v prvem delu obiskala Slovenijo, po Primorski, spremljal predsednik RS ZSS Franc Popit, v drugem pa podpredsednik RS ZSS Andrej Verbič, so se razen s predstavnikami omenjenih gospodarskih organizacij pogovarjali o problemih pri uresničevanju reforme tudi s predstavniki

mariborskih podjetij TAM, MTT in Konstruktor, s predstavnikami rudnika Velenje ter s predsedniki občinskih sindikalnih svetov na obiskanih področjih in občinah.

Ze sam seznam obiskanih krajev in podjetij dokazuje, da je imel petdnevni obisk sindikalne delegacije iz BiH izrazito delovni značaj. Še bolj pa po-

trjuje to vsebina razgovorov. Razgovori med predstavniki bosenskih sindikatov in predstavnikami obiskanih delovnih organizacij so bili namreč uglasi na temo, s kakšnimi problemi se srečujemo pri uresničevanju reforme v naši republici in kaj zavira delovne organizacije, da ne morejo hitreje doseči večje produktivnosti dela in se hitreje vključevati v mednarodno delitev dela.

Ob zaključku obiska so predstavniki bosenskih sindikatov izjavili, da jim je obisk v Sloveniji izredno koristil, ker so se lahko v neposrednih razgovorih s predstavnikami delovnih kolektivov seznanili z nereseni sistemskimi problemi, ki zavirajo našo gospodarsko rast, še prvo posebno pa zato, ker so ugotovili, da je mogoče bistveno povečati poslovno sodelovanje in

gospodarske odnose med našo republiko in SR BiH, k čemur lahko največ pripomorejo neposredni dogovori med delovnimi kolektivi, ki žele takšno poslovno sodelovanje sklepali.

Predstavniki slovenskih sindikatov so ob zaključku obiska sprejeli povabilo predsednika sindikatov BiH Nikole Andrića, naj obišče SR BiH delegacija sindikatov Slovenije, da bi se lahko tudi predstavniki slovenskih sindikatov v neposrednih razgovorih s predstavniki delovnih kolektivov seznanili z gospodarskimi in družbenimi problemi v tej republici. Delegacija slovenskih sindikatov bo obiskala SR BiH predvidoma v drugi polovici junija, vodil pa jo bo predsednik RS ZSS Franc Popit.

V. B.

Pravna posvetovalnica DE

65. VPRAŠANJE:

Ali ima delavec pravico zahtevati, da koristi eno polovico pripadajočega letnega dopusta po svoji želji, drugo polovico pa v času, ki mu ga določi podjetje? Uprava našega podjetja namreč trdi, da plan koriščenja letnih dopustov za leto 1966 ni sprejet in tako še noben delavec niti približno ne ve, kdaj bo koristil svoj letošnji dopust. Po predvidevanjih naj bi s koriščenjem letnih dopustov pričel šele konec septembra, ko bo izvršen plan izvoza, tako da bomo morali svoj dopust koristiti v mrtvi sezoni! Mislimo, da bi z boljšo organizacijo dela lahko z izvajanjem izvoznega plana pričeli prej in bi ga zato prej tudi izpolnili in tako vsaj delno koristili svoje letne dopuste v krogu družine.

Zanima nas zato, ali imajo delavci pravico zahtevati vsaj 8 do 10 dni dopusta v času, ko imajo otroci šolske počitnice, da vsaj te dni prežive skupaj z njimi?

A. P. — TOLMIN

Po členu 68 TZDR določa čas, v katerem delavec izrazi letni dopust, delovna skupnost v skladu z naravo in organizacijo dela, pri čemer upošteva njegovo željo. Izjemoma ima delavec pravico izbrati en dan svojega letnega dopusta za svoje potrebe tistega dne, ki ga sam določi. Člen 69 citiranega zakona pa določa, da sme delovna skupnost na delavčev zahtevo oz. z njegovo privolitvijo odobriti, da izrazi letni dopust v dveh delih.

Iz navedenih določil temeljnega zakona o delovnih razmerjih je jasno razvidno, da nastop in koriščenje letnega dopusta svojih delavcev določa delovna organizacija ob upoštevanju delavčevih želja. Plan koriščenja letnih dopustov naj bi tako delovna organizacija sprejela po sklepu organov upravljanja tako, da je delavec najmanj 30 dni prej obveščen o dnevu, ko bo nastopil svoj letni dopust. Seveda sprejema vsaka delovna organizacija plan letnih dopustov tako, da je njen proizvodni proces zaradi odsotnosti delavcev, ki koristijo letni dopust, najmanj prizadet. Delovne organizacije, ki imajo svoj proizvodni vrh prav v

letnih mesecih, ne bodo mogle odobriti v teh mesecih svojim delavcem koriščenje letnega dopusta, temveč bodo to storile šele takrat, ko bo to glede na proizvodnjo možno.

Delovna organizacija je namreč dolžna upoštevati želje delavca, kdaj bi hotel koristiti svoj letni dopust, ker je namen letnega dopusta počitek in rekreacija delavca. Večina delavcev mora zato svoj letni dopust planirati glede na šolske počitnice svojih otrok in glede na letni dopust zakonca ali drugih članov ožje družine, tako, da je delovna organizacija dolžna upoštevati želje delavca glede datuma in nastopa kot tudi samega načina koriščenja njegovega letnega dopusta, seveda pa le toliko, kolikor je to možno zaradi organizacije dela, rokov, prometa in podobno. Plan dopustov morajo sprejeti organi upravljanja, zato uprava delovne organizacije ne more odločati za delavce delovne organizacije, kdaj in kako bodo koristili letni dopust. Pravilno bi bilo, da vaš delovna organizacija na seji najvišjega organa upravljanja ali na zboru delovne skupnosti, upošteva tako ekonomske nujnosti kot želje delavcev, odloči, kdaj in kako se bodo koristili letni dopusti. Kako in v kakšne namene bodo delavci izkoristili svoj letni dopust ni le v interesu delavca, ampak tudi delovne organizacije, ker le dejanski počitek koristi rekreiranju delavčevih delovnih sposobnosti. Koriščenje letnega dopusta delavca skupno z njegovo družino je zato v interesu delovne organizacije, kar mora upoštevati pri sprejemanju plana koriščenja letnih dopustov.

A. POLJANSEK

66. VPRAŠANJE:

V kmetijski zadrugi sem vodja strojnega parka in sem za to delo prejel osebni dohodek 62.000 starih dinarjev in 7000 dinarjev za vozilo. Poleg tega sem v rednem delovnem času upravljal tudi obratno menzo, za kar sem prejemal mesečno še 12.000 dinarjev in so tako znašali moji skupni prejemki 81.000 dinarjev mesečno. Letos je prišlo do integracije z drugim podjetjem in sem bil postavljen na delovno mesto upravnika obrata. Pred

odhodom na to delovno mesto mi je bilo obljubljeno, da bom do izdelave novega pravilnika o delitvi osebnih dohodkov prejemal enake osebne dohodke kot doslej. Ko pa sem dobil prvi obračun osebni dohodek na novem delovnem mestu, sem prejel le 69.000 dinarjev, medtem ko nisem prejel izplačanih 12.000 dinarjev, ki sem jih dobival prej kot upravičel menze. Prosim vas, da mi orgovorite, ali sem upravičen zahtevati tudi izplačilo zneska 12.000 dinarjev.

S. J. — CERKNICA

Iz vašega vprašanja ni razvidno, ali tudi še sedaj opravljate delo upravnika menze kot na prejšnjem delovnem mestu. Če to delo opravljate tudi sedaj, potem ste vsekakor upravičeni zahtevati znesek 12.000 dinarjev oziroma toliko, kot je bilo za to delo določeno v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov. Če pa tega dela več ne opravljate, niste upravičeni do plačila omenjenega zneska. Temeljni zakon o delovnih razmerjih določa, da je osnova, po kateri se določa osebni dohodek delavca, izključno le njegov delovni prispevek, ob upoštevanju delovnih in poslovnih uspehov delovne enote, v kateri dela, in delovne organizacije kot celote. Dogovor o tem, da boste ta znesek prejemali tudi v bodoče, vam ne daje pravice do plačila za delo, ki ga ne opravljate, in bi bil tak dogovor v nasprotju z načelom delitve dohodka po delu.

M. STUPAN

KUPON za pravno
posvetovalnico DE

DOPIŠNIKI POROČAJO

Najbolj dragocen stroj - človek

■ Izračuni povedo, da je veljala vsaka škoda zaradi poškodb pri delu v minulem letu 338.000 S dinarjev. To pomeni za Slovenijo več kot 20 milijard S dinarjev.

■ Statistika pravi, da se pripeti po krivdi poškodovancev 87% poškodb.

■ Ob teh podatkih smo dvakrat zaskrbljeni: zaradi velike izgube narodnega dohodka in zaradi premajhne skrbi za svoje in za zdravje sodelavcev.

■ Kako skrbijo v delovnih kolektivih za organizacijo HTV služb? Na vprašanje odgovarjajo nekateri naši dopisniki:

● Lejze Vrečko: Tovarna dušika Ruše

V ruški tovarni dušika imajo organizirano posebno službo za varstvo pri delu, ki jo vodi varnostni tehnik. V okviru delavskega sveta pa deluje komisija za varstvo pri delu. Služba za varstvo pri delu in komisija sta v preteklem letu zelo uspešno sodelovali. Na voljo sta imeli 75 milijonov starih dinarjev oz. več kot 60 tisoč starih dinarjev na zaposlenega. Ta sredstva so bila v celoti uporabljena za zaščitno prehrano in okrepila delavcev, za tehnično zaščito strojev ter za nabavo osebnih varnostnih sredstev. V delokrog te komisije za varstvo pri delu sodi, razen običajnega dela, tudi skrb za delovne invalide in za tiste člane kolektiva, ki so se v težkih delovnih pogojih fizično izčrpali. Svoje delo usklajuje komisija z delom obratnega zdravnika. Na njegov predlog je doslej prenestila s težjih na lažja delovna mesta že 18 delavcev, ki bi jim nadaljnje delo na prejšnjih delovnih mestih lahko škodovalo. Skupaj s premostitvijo pa jim je komisija za varstvo pri delu priznala tudi denarno nadomestilo do višine prejšnjega osebnega dohodka.

● France Meško: TGA Kidričevo

Delovni kolektiv tovarne glinice in aluminija Kidričevo posveča higijenski in tehničnemu varstvu pri delu vso skrb in pozornost. Kljub veliki pozornosti do te službe pa je število nesreč še vedno preveliko. Saj dokazujejo podatki, da je znašala gospodarska izguba lani zaradi nezgod približno 59 milijonov starih dinarjev, zaradi obolenj pa kar nad 170 milijonov starih dinarjev, kar pomeni, da odpade na eno nezgodo 285.512 starih dinarjev, na eno obolenje pa 109.432 starih dinarjev. Nadalje je podjetje izplačalo za bodelzpine v letu 1965 kar 30 milijonov starih dinarjev.

Samoupravni organi pa so namenili znatna sredstva za izboljšanje delovnih pogojev in za varno delo. Skupna vsota, ki jo je podjetje izdalo za HTV, znaša preko 333 milijonov starih dinarjev. V delovni enoti glinice so pred meseci testirali vse zaposlene, da bi ugotovili, kako poznajo varnostne predpise. Rezultati so pokazali, da delavci zelo dobro obvladajo HTV predpise in dobro poznajo pogonska navodila in vendar se v praksi ne ravna po njih.

● Franjo Hovnik: Gozdno gospodarstvo Maribor

Kljub mehanizaciji, ki prihaja tudi v gozdove, je delo v gozdovih še zmeraj težavno in nevarno. Prav zato je zaščita delavcev pri tem delu še toliko bolj potrebna. Zakon točno predpisuje, kakšna zaščitna sredstva morajo delavci uporabljati pri svojem delu. Proizvajalci zaščitne obleke in obutve pa nimajo vedno najbolj posrečene roke. Neprimerni čevlji na primer, »pripomočje«, da je poškodba še hujša.

Prav zaskrbljujoča je številka, da je bilo v lanskem letu pri Gozdnem gospodarstvu Maribor kar 173 delovnih nezgod in so pri tem izgubili 3260 delovnih dni. Zaradi drugih obolenj pa je bilo kar 585 primerov, kar pomeni, da je boloval vsak tretji član kolektiva in je bilo v okviru podjetja zavoljo boleznim izgubljenih 21.130 delovnih dni, v odstotkih znaša ta izpad 5,11 odstotka. Za gozdno gospodarstvo tudi ne moremo trditi, da ne skrbi za preventivno zdravljenje svojih članov. V lanskem letu so na stroške podjetja dali temeljito zdravniško pregledati vse člane kolektiva, prav tako pa so bili tudi vsi fluorografirani.

● Anton Horvat: Murska Sobotna

Sindikati v občini Murska Sobotna ugotavljajo, da so v preteklosti mnoge delovne organizacije zanemarjale higijensko-tehnično varstvo pri delu, da HTV komisije in organi upravljanja niso v dovoljni meri izpolnjevali svojih nalog. Posledice so se pokazale v številnih poškodbah pri delu in izven dela ter pri poklicnih in drugih obolenjih.

O tem pripovedujejo naslednje številke:

V letu 1965 so bile registrirane 803 poškodbe pri delu in 835 poškodb izven dela. Raznih obolenj je bilo 8755. Zaradi poškodb in obolenj je bilo izgubljenih 139.793 delovnih dni, za katere je bilo potrebno izplačati 182 milijonov starih dinarjev, nadomestni izpad v narodnem dohodku pa je znašal 756.492.000 starih dinarjev.

Ker so taki izpadi gospodarstvu v občini precejšnje finančno breme, o HTV vse pogosteje razpravljajo sindikati in organi upravljanja. Rezultati teh prizadevanj se odražajo v tem, da delovne organizacije namenjajo več sredstev za HTV varstvo in se zavzemajo za HTV službe, predvsem v večjih delovnih organizacijah.

● Tadej Munih: Tolmin

Samo pet delovnih organizacij v občini ima zadovoljivo urejeno varnostno službo: gradbeno podjetje Posočje, trgovsko podjetje Alpkomerc, Avtoelektro in Soško gozdno gospodarstvo. Vsa ta podjetja so v statutih uzakonila, da je potrebno sprejeti ustrezne pravilnike o HTV. Vendar, razen na Soškem gozdnem gospodarstvu, ni varnostna služba nikjer neposredno podrejena direktorju, ampak delavcu, ki opravlja razen svojega temeljnega dela še posle varnostnega tehnika.

Poročilo, ki ga je pred kratkim pripravil medobčinski inšpektorat za delo v Novi Gorici pa zaskrbljujoče poudarja, da število nezgod pri delu, na področju njegove dejavnosti, iz leta v leto narašča.

Upoštevanje varnosti pri delu v statutarjih določilih pomeni sicer prvi korak k uveljavitvi varnosti pri delu. Vendar je še vedno samo napisano določilo in ne najde poti med delavce in delovne naprave. Res je, da na Tolminskem primanjkuje strokovnjakov za HTV in bi zato morale delovne organizacije vzporedno s skrbjo za varno delo poskrbeti tudi za ustrezne kadre.

Prihodnja tema: KAKO REŠUJEMO STANOVANJSKA VPRAŠANJA

PRESEDSTVO RO SINDIKATA STORITVENIH DEJAVNOSTI OBSODILO NASILNE INTEGRACIJSKE TEŽNJE V OBČINI RAVNE NA KOROŠKEM IN ZADNJI DOGODEK V PODJETJU SLOVENIJA-ŠPORT V LJUBLJANI

NASILJE JE NAPAD NA SAMOUPRAVLJANJE

Na zadnji seji je predsedstvo Republiškega odbora sindikata delavcev storitvenih dejavnosti obravnavalo med drugim tudi nekatere negativne pojave, ki smo jim priča pri uresničevanju samoupravnih pravic v nekaterih delovnih organizacijah. Predsedstvo je soglašalo v oceni, da imajo ti negativni pojavi svoj izvor v nezadostnem upoštevanju ustavnih načel ter naše delovne in druge zakonodaje.

Kot izrazita primera kršenja samoupravnih pravic delovnih kolektivov in samovolje skupine delovnih ljudi (v obeh primerih so si kršilci vzeli pravico, ki jo imajo sicer organi samoupravljanja) se na seji predsedstva navedli gospodarski in politični

pritisek v občini Ravne na Koroškem, kjer skušajo za vsako ceno združiti dveje, trgovskih podjetij v eno samo, »občinsko«, čeprav takšna združitve niti samoupravno niti ekonomsko utemeljena, in fizično odstranitev direktorja podjetja Slovenija-

šport Jožeta Šavorna iz podjetja, čeprav je delavski svet začel odločno uresničevati sklepe zbora delovne skupnosti in tudi svoje sklepe, ki se ne razlikujejo od sklepov kolektiva. O obeh primerih smo obširno pisali v 20. številki DE 26. maja 1968, zato o okoliščinah teh dogodkov in pojavov, ki so pripeljale do politične zaostitve in zrevoltiranosti delovnih ljudi, ne kaže ponovno podrobno razpravljati. Samo to dopolnilo: po objavi članka o zadevi Slovenija-šport z naslovom »Direktor in še štirje uslužbenci morajo iz podjetja!« (ki pa ni bil povod za nadaljnje dogodke v podjetju Slovenija-

Šolski kolektiv osnovne šole »FRANJA VRUNČA« je pred nedavnim vnovič prenehal. K zobni ambulanti, dobro opremljenim delavnicam za tehnični pouk, kolesarnici ter bogatim in lepo urejenim cvetličnim in drevesnim nasadom je priložil še športno igrišče. Tudi ta objekt je rezultat delavnosti in iznajdljivosti učiteljev in učencev, ki s znajo ustvariti v malo denarja življenje v šoli še bolj bogato

šport), nekaj dni kasneje, se je pred vzhodom in direktorjevo prisamo zbrala skupina 30 zaposlenih (kolektiv šteje skupno 130 članov) in zahtevala, naj direktor takoj zapusti podjetje. Direktor se je tako moral ukloniti fizičnemu pritisku in je zapustil podjetje.

Primeri nedemokratskega ravnanja in odnosov v ravnenski občini in v podjetju Slovenija-šport je predsedstvo RO sindikata delavcev storitvenih dejavnosti obravnavalo v posebni točki dnevnega reda in prišlo do naslednjega zaključka:

Republiški odbor se je v zvezi z modernizacijo trgovine vedno zavzemal in se še zavzema za takšne organizacijske in poslovne oblike trgovinske mreže, ki slonijo na temeljnih ekonomskih analizah in samostojnih odločitvah kolektivov. Pri organiziranju poslovnih oblik trgovinske mreže je treba imeti pred očmi čimboljše preskrbo potrošnikov, napredek trgovine ter izboljšanje življenjskih in delovnih razmer zaposlenih. Iz tega izhaja, da se republiški odbor ne more strinjati in da negativno ocenjuje vse tiste integracijske procese, katerih posledica je oblikovanje podjetij z monopolnim značajem poslovanja ali celo zaprtih le v občinske meje, saj lahko takšna integracija samo negativno vpliva na kakovost preskrbe ter na količino in izbiro blaga za široko potrošnjo. Republiški odbor se zavzema tudi za specializacijo trgovine, če jo narekujejo potrebe lokalnega tržišča in smotnost takšne odločitve, seveda po samoupravni oceni gospodarske organizacije.

Predsedstvo republiškega odbora je bilo enotno v tem, da se je za integracijo ali proti njej možno odločiti samo v skladu s splošno sprejetimi načeli o integracijskih procesih v razmerah samoupravljanja. Zato odločno obsoja nedemokratsko, nasilno in administrativno vmešavanje ljudi in organov izven delovnih organizacij v samoupravne pravice podjetij LJUDSKI MAGAZIN in TRGOVSKI DOM. Hkrati še meni, da bi vsako nasilno združevanje podjetij lahko rodilo le negativne posledice, tako kot so jih že rodile podobne nasilne ter ekonomsko in politično neutemeljene integracije.

O negativnih pojavih v trgovskem podjetju SLOVENIJA-ŠPORT LJUBLJANA pa je predsedstvo RO sprejelo tale zaključek: Predsedstvo RO podpira vsa zakonita prizadevanja, ki so jih kolektiv, samoupravni organi in politične organizacije podjetja Slovenija-šport uresničili za ureditev ekonomskih in političnih razmer v podjetju. Hkrati pa ostro obsoja metodo nasilja, s katero je skupina zaposlenih odstranila iz podjetja direktorja. Naš samoupravni mehanizem je dovolj razvit, da lahko vsak delovni kolektiv za konito in učinkovito rešuje ekonomske in politične probleme ter kadrovska vprašanja v delovnih organizacijah. Republiški odbor ocenjuje zato metodo fizičnega nasilja kot politično škodljivo in jo ostro obsoja. Ob dogodku v podjetju Slovenija-šport pa RO tudi meni, da je do takega ekscesa prišlo le zaradi tega, ker organi upravljanja in politične sile v kolektivu niso pravočasno in sproti ter dovolj učinkovito urejali neresenih problemov.

V. B.

MARIOLA KOBAL

TUDI NAJVEČJI OPTIMIST NE MORE VERJETI, DA SE BO OB TAKŠNI KADROVSKI SESTAVI ZBOLJŠALA SLUŽBA ZAPOSLOVANJA NA GORENJSKEM

Vrana vrani ne izkljuje oči

Kako se na Gorenjskem uresničujejo obetajoče napovedi o prednostih reorganizirane zaposlovalne službe, bi za zdaj ne mogli povedati ne le zato, ker vsaka reorganizacija terja nekaj časa, da se delo normalizira, ampak tudi zaradi notranjih trenj v delovnem kolektivu, ki naj bi izvajal strokovno zahtevne naloge komunalnih zavodov za zaposlovanje. Sami člani tega kolektiva pravijo, da se v sedanjih razmerah ne da delati.

Zakaj so medsebojni odnosi skaljeni, pa je precej dolga zgodba, v kateri je ta delovni kolektiv — razen vodilnih uslužbencev — igral in še igra vlogo statista, medtem ko so si vodilno vlogo pridržale občinske skupščine.

Delavci bivšega kranjskega zavoda so želeli pomagati pri pripravah na ustanovitev komunalnega zavoda za zaposlovanje, da bi se uresničila temeljna načela o reorganizaciji zaposlovalne službe — razen vodilnih uslužbencev — večja strokovnost operativcev (v občinskih zavodih za zaposlovanje na področju Slovenije je imelo 60% delavcev samo osnovnošolsko izobrazbo), boljše analiziranje potreb po delavcih v gospodarstvu in v skladu s tem tudi pretehtano strokovno usmerjanje. Direktor bivšega Zavoda za zaposlovanje v Kranju pa je v februarju sklical informativni sestanek, na katerem je poudaril, naj se ne vtičkajo v stvari, ki se jih ne tičejo, ker »jih bodo sicer vse odzagali«.

Zal se odnos ožjega vodstva do kolektiva ni spremenil niti po prihodu novega v. d. direktorja.

UMESTNE PRIPOMBE DELAVCEV

V. d. direktor bi moral gledati na zahtevnejše in obsežnejše naloge zaposlovalne službe strokovno obvladati to delovno področje. Zal občinske skupščine tega niso upoštevale. Ker gre le za začasno funkcijo in ne za stalnega direktorja, bo to kadrovska napaka še mogoče popraviti, kolikor komunalna skupnost ugotovi, da tej delovni odgovornosti ne bo kos zaradi tega, ker se je ob nastopu službe začel šele v grobem seznanjati z delom, moral pa bi ga racionalizirati, izboljšati funkcionalnost te službe in z ustreznjejšo kadrovsko zasedbo ter z organizacijskimi spremembami povečati njeno učinkovitost.

Tričlanska komisija, sestavljena iz delavcev nove komunalne skupnosti, je kranjsko občinsko skupščino opozorila, da so nove naloge zaposlovalne službe zlasti po gospodarski reformi prezahtevne za v. d. direktorja in nekatere druge vodilne uslužbence, vendar zaman.

LJUDEM PRIKROJENA SISTEMATIZACIJA

Predlogčasne sistematizacije delovnih mest v komunalnem zavodu je doživel sicer več sprememb, preden se je prilagodil ljudem, ki so jih občinske skupščine predvidele za vodilna mesta, ne upošteva pa republiškega osnutka o minimalnih pogojih glede vrste in števila strokovnjakov, ki jih mora imeti komunalni zavod za zaposlovanje. Razen tega ne temelji na opisu delovnih mest, čeprav so jih nekaj na novo odprli. Delajo pač po starem.

Da je sistematizacija prilagojena ljudem, je razvidno iz samih izobrazbenih zahtev. Direktor mora imeti višjo ali srednjo izobrazbo (v. d. je končal srednjo ekonomsko šolo), tajnik pa visoko ali višjo izobrazbo (bivši direktor kranjskega zavoda, ki je kandidiral za ta položaj ima višjo strokovno izobrazbo), za popolnoma enaka delovna mesta na sedežu komunalne skupnosti in na izpostavi v Skofji Loki in Radovljici se po sistematizaciji predvideva različna izobrazba, prikrojena strokovnjakom, ki jih zasedajo. Računovodja naj bi po sistematizaciji imel srednjo strokovno izobrazbo in primerno prakso v računovodstvu, ker so sestavljavci sistematizacije že predvideli, da to delo prevzame bivši direktor ZZZ Tržič, ki se razen honorarno ni ukvarjal s tem delom.

Komisija za razpis in sprejem delavcev pri odločanju, koga od »stare garniture« bivših zavodov za zaposlovanje bo za-

poslila v komunalnem zavodu, ni upoštevala razpisnih pogojev. Zavrnila je na primer dosedanjega vodjo skupine za poklicno usmerjanje mladine in odraslih, ki je bil hkrati namestnik direktorja, čeprav izpolnjuje razpisne pogoje in je svoje naloge zglede opravljal, sprejela pa proslilo, ki ne izpolnjuje niti enega pogoja. In sicer brez zadovoljive utemeljitve, če ne upoštevamo prosilnikin slabih socialnih razmer.

Kadrovanje v komunalnem zavodu jasno ilustrira primerjava razpisnih pogojev in dejanska izobrazba sprejetih uslužbencev. Po (sporni) sistematizaciji naj bi zavod zaposloval 4 strokovnjake z visoko, 10 z višjo, 3 s srednjo in 3 z nižjo strokovno izobrazbo, v sedanjem kolektivu pa imata samo 2 člana visoko, 1 višjo, 8 srednjo in 4 nižjo šolsko izobrazbo, 4 pa so končali samo osnovno šolo.

Ob takšni kadrovski sestavi, pomankljivi strokovnosti vodstva in skrčenju personala tudi največji optimist ne more verjeti, da se bo na Gorenjskem izboljšala zaposlovalna služba. Še tisto, kar je bilo v bivših zavodih dobro, se utegne v rokah nespretnega vodstva — poslabšati.

ŠKODLJIVO VMEŠAVANJE NAMESTO RESNIČNE POMOČI

Kakor smo že omenili, bi delovni kolektiv lahko pomagal rešiti marsikateri notranji problem, ki vpliva na zaposlovalno službo, če bi dobil to pravico. Za zdaj je še nima, ker delovna skupnost še ni konstituirana. REORGANIZACIJO — KI PA SE ŠE VEDNO TIČE SAMO PERSONALNIH ZADEV — IZVAJA VNANJA KOMISIJA (SKUPNO Z V. D. DIREKTORJEM) in se vmešava celo v vprašanja, ki jih zakon o delovnih razmerjih deloma, če ne v celoti prepušča prizadetemu kolektivu.

Z notranjim neredom so seznanjeni vsi družbeno-politični organi v kranjski občini, ki vedo tudi, da je odslovljeni direktor dobil tožbo, ker je dokazal nezakonitost razpisa: NA VSE TO PA MENIJO, da ni potrebna intervencija družbeno-političnih organizacij.

POGOVOR Z UPRAVLJAVCI

»NA TO LJUDJE DRŽIJO!«

Je že tako, da smo ljudje najbolj kritični do poklicnih kolegov. Z JANEZOM KOPORCEM, poslovodjo restavracije »Jelen«, Ljubljana - Vižmarje, sva se pogovarjala o našem turizmu in gostinstvu, o kvaliteti teh uslug pri nas in v tujini.

»Kaj pravite o vaših inozemskih kolegih?«

»Nisem se veliko potepal po tujem. Bil pa sem v Nemčiji, malo po Italiji in lani za teden dni v Parizu — vselej samo kot turist. Zato sem tudi obiskoval predvsem take lokale, ki so bili dosegljivi mojemu žepu. Upam si trditi, da sem bil na splošno zelo presenečen nad postrežbo in čistočo v lokalih. Če je ob tem poskrbljeno še za dobro, izdatno in okusno hrano, so gostje zadovoljni. To je pač tisto, na kar ljudje držijo. V tem smo si vsi enaki. Če smo bili nekatere enkrat dobro postreženi, se tjakaj radi vračamo in še znanecem in prijateljem pripočimo take lokale. Pri nas se zadnje čase veliko izboljšalo. Če bi se povsod tako potrudili,

kakor se na splošno tuji gostinci, mislim predvsem čistočo v lokalih in odnos do gosta, nam nikoli ne tuj in ne domač gost ne bi mogel kaj prida očitati. Končno je to dosegljivo brez omeembe vrednih stroškov. V gostišču, ki ga vodim, sicer pa predstavlja enega od petih obratov gostinskega podjetja Majolka, mislim, da smo to že naredili. Postavite se v mojo kožo. Verjemite, da sem vesel, če pride v našo restavracijo gost, ki je dobil naslov od znanca in ta listič hranil vso dolgo pot na primer neke iz Nemčije in potem še pove, da se je ustavil zato, ker so mu lokal pripravili... Res je nekaj pomaga tudi ugodna lokacija, saj smo na robu Ljubljane in ob gorenski vpadnici. Ampak — ugodna lega gostišča še ni vse, če ni tudi tistega, o čemer sem prej govoril.«

»Kaj lahko ponudite vašim gostom?«

»Za zdaj prav vse, razen prenočišč, kajti tudi menjalnice smo si priborili. Občina nam je obljubila, da bo poskrbela za

nadomestna stanovanja, ki jih bodo dobili ljudje, ki stanujejo v nekdanjih tujskih sobah. Tako bi pridobili 14 postelj v pri-

vem nadstropju gostišča, kasneje pa še več. Marsikak gost bi se zadržal dlje, če bi v Ljublja-

ni lahko prespal. Zdaj si sicer pomagamo tako, da jih pošiljamo privatnikom. S tem jim ustrežemo, čeprav sebi v škodo, ker bi sicer gostje pri nas gotovo več potrošili, če bi imeli prenočišče v isti hiši.«

»Ste gostinec s 15-letno prakso, ki je napredoval od priučenega delavca do poslovodje. Kako je pri vas z upravljanjem?«

»Naše podjetje ni veliko, saj nas je vsega 52 zaposlenih, tukaj nas je pa štirinajst. Vsak obrat ima svoj obračun, tako da dobro vemo, kako gospodarimo. K dobrim rezultatom pa precej pripomore to, da se med seboj poznamo, da že dolga leta delamo skupaj, da imamo, kot se temu reče, stalen kader. Če pa imamo to, res ne gre, da bi barantali z ljudmi, kajti to je kader, od katerega lahko zahtevaš vse. Ljudem ni žal, da se potrudijo, da delajo tudi čez uro brez godrnjanja, če pa vidijo, da so gostje zadovoljni, da se še vračajo k nam,« je še dodal tovariš Janez Koprce.

-mG

SMO RES TAKO BOGATI?

MILIJONI V NAFTALINU

Po zakonu o izločanju sredstev za stanovanjsko izgradnjo pripada stanovanjskemu podjetju letna subvencija, ki ustreza razliki med skupnim zneskom stanarine in zneskom, ki ga plačujejo nosilci stanovanjske pravice. Način formiranja te subvencije določa zakon, o njeni višini pa sklepajo občinske skupščine vsako leto vnaprej. Gre za del 4% prispevka iz osebnega dohodka, ki ga delovne organizacije izločajo v sklad skupne porabe za stanovanjsko izgradnjo. Ta del morajo delovne organizacije vplačevati vsak mesec na poseben račun pri Službi družbenega knjigovodstva za kritje razlike v stanarini (subvencioniranje). Zakon tudi določa, da se mora subvencija izplačevati trimesečno na osnovi dokumentirane zahteve organizacij za gospodarjenje s stanovanjskimi hišami.

gospodarskem poslovanju s stanovanjskimi hišami v družbeni lastnini, po katerem je stanovanjskemu podjetju treba zagotoviti potrebna materialna sredstva za poslovanje oziroma za vzdrževanje stanovanjskih hiš in stanovanj ter za razširjanje materialne osnove stanovanjskega gospodarstva, za napredek stanovanjskega standarda tudi do leta 1970, ko še nimamo ekonomskih stanarin.

Kar zadeva zakonska določila, je do tod vse v redu in prav. V praksi pa so se stvari močno zakomplikirale. Določila zakona še vedno čakajo na to, da jih bodo začeli praktično uporabljati.

Stanovanjska podjetja so marca! dobila dokončna navodila za finančno poslovanje, čeprav so vse pravice in obveznosti, ki jim jih nalaga zakon, presenečenje nanje že s 1. januarjem 1966. Če pri tem trimesečna zamuda, ki prav gotovo ni v prid boljšemu poslovanju »novorojenih« stanovanjskih podjetij. Ko pa bi leta morala začeti tudi delansko poslovati po navodilih, se je zataknilo. Stanovanjska podjetja ne vedo, kako bi razdelila sredstva stanarin, koliko bi dala na investicijsko vzdrževanje, koliko na razširjeno reprodukcijo. To bi za sedaj lahko opravila samo po predvidevanjih in s svinčnikom na papirju, brez materialnih sredstev. Nimajo namreč denarja iz subvencioniranih najemnin, ki bi se morale obračunati trimesečno in ki se stekajo pri Službi družbenega knjigovodstva. Za stanovanjska podjetja so ta sredstva za sedaj »mrtev kapital«, ki ga ne morejo »obračunati«, čeprav bi ga »kravčo« potrebovala zlasti pri investicijskem vzdrževanju.

Sedaj teče že peti mesec, Služba družbenega knjigovodstva pa še vedno čaka na v zvezi »cirkular«, ki bi dal po velje: izplačate stanovanjskim podjetjem tisto, kar jim po zakonu pripada!

Kot rečeno, so sredstva od subvencioniranih najemnin za stanovanjska podjetja sedaj mrtev kapital, ki leži na računih Službe družbenega knjigovodstva. Takih mrtvih kapitalov, ki čakajo na »cirkular«, je po Sloveniji veliko. Samo v Mariboru računajo, da leži na treh računih SDK — vsaka občina ima namreč svoj račun, čeprav imajo samo eno stanovanjsko podjetje — okrog 500 milijonov dinarjev.

Smo mar tako bogati, da si lahko privoščimo milijone v naftalinu?«

N. L.

REZERVIRANO ZA KOZERIO • REZERVIRANO ZA KOZERIO

Kaj so turisti, naših ljudi ni treba učiti, saj imajo z njimi vsak dan stik; če je poletje le količkaj lepo. Iz gospodarskih vidikov so turisti zelo pomembni, ker nam pomagajo izravnati zunanjetrgovinsko izgubo. Turisti so pravzaprav najbolj smešni ljudje na svetu, ker ne razumejo našega jezika, pa jih lahko ob vsakem času potegnemo za nos. Včasih so tudi sitni, kar pa dokazuje, da nimajo pojma o naših turističnih načrtih in izkušnjah. Ko pa jim stvari razložimo, jih razumejo, čeprav prihajajo iz dežel, ki imajo drugačno družbeno ureditev. Posebno natakneni so tisti turisti, ki ne vedo, da se pri nas na napakah učimo.

Prejšnji teden sem bil slučajno na letališču. V nekaj urah sem imel izredno priložnost, da si temeljito ogledam letališče, letala in da spoznam turiste. To so bile najbolj srečne ure v mojem življenju. Bil pa sem v skrbeh, da bi mi od smeha počil želodec.

V čakalnici so sedeli turisti, ki so jim uslužbenci letališča sproti tehtali prtljago. Nasproti mene je na klopi sedela stara Angležinja, ki se ji je na obrazu poznalo, da stanuje nedaleč od kraljevskega dvora. Nosila je klobuk, ki bi se ga človek ustrašil. Podobne klobuke sem videl pri ljudeh, ki lovijo metulje in kačje pastirje. V družbi s staro Angležinjo je sedel slok Anglež. Dal bi roko v ogenj, da se je udeležil že krimske vojne. Ves čas se je pritoževal, kako slab čaj kuhajo v Jugoslaviji. Desno od njega je sedela njegova soproga. Da je bila že precej stara, sem ugotovil po zlatu, ki ga je nosila pripetega za ušesa. Okoli vratu in okoli zapestja. Bila pa je čudovit značaj. Ves čas je jemala zdravila za pomirjenje in vzklikala: »Wonderfull!«

Slepe miši

Ostali Angleži so sedeli mirno, kakor da bi čakali na odrešenika. Ljudi prime strah že na zemlji, še preden se vkrcajo v letalo.

V času, ko bi letalo moralo poleteti, so bili Angleži na trnju. Sam pa sem v tem času že stulil, kako jim bo naša letalska družba zopet zagodla. Ker o pristajanju letala ni bilo ne duha ne sluha, so Angleži postali še bolj plahi. Po stari angleški navadi so odšli na čaj.

Takrat pa so uslužbenci na letališču začeli šušljati:

»Ze spet ga lomijo v Dužrovniku!«

Čez nekaj časa smo po zvočniku dobili tudi uradno obvestilo:

»Letalo za London se še ni dvignilo z matičnega letališča!«

Svetovali so potnikom, da mirno čakajo na nova navodila. Angleži so se zopet razživeli.

Tekle so ure. Letalo bi moralo biti ob tem času že nekje nad Londonom, angleški turisti pa so še vedno lileti fotelje na letališču. Šuka Angležinja je bila navdušena.

»Ti Jugoslavlani so od sile. Zamude so jim narodni običaji. Takšne zamude BEA že ni imel nekaj desetletij. Če bi imeli Jugoslavlani britanski imperij, bi razpadel zaradi zamud. Jutri bom povabila na čaj znanca iz ministrstva za promet, da mu sporočim, kaj se mi je zgodilo. To se bomo zabavali in smejali.«

Po večurnem čakanju je jugoslovanska letalska družba odpovedala let. To so uradno sporočili po zvočnikih v lveh jeziki. Angleži so se spraševali, kaj bo zdaj. Letalo za London letijo samo dvakrat na teden. Nadaljnja usoda angleških turistov je bila v rokah jugoslovanske letalske družbe. Vzroki, zakaj letalo ni poletelo, niso bili znani. V pošteve pa pridejo: slabo vreme, pomanjkanje letal, premalo potnikov za rentabilen polet.

Proti polnoči so angleške turiste naložili v avtobus jugoslovanske letalske družbe. Dodelili so jim spremljevalca, ki je vsakemu na uho zagotavljal, in to v angleščini:

»Prespali boste v najboljšem hotelu na račun naše letalske družbe.«

»Wonderfull,« so rekli mnogi Angleži, ki so si tako podaljšali počitnice.

Drugi, ki jim je čas dopusta potekel in jih je čakala služba, pa so godrnjali:

»Se ob kruh nas bodo spravili.«

Naslednji dan sem v mestu srečal angleške turiste. Prespali so v nekem hotelu na račun letalske družbe.

Ne vem točno, kako dolgo so se še potikali po mestu na račun letalske družbe, ki dobiva pomoč iz državnega proračuna. Toda vse to ni važno, glavno je, da so turisti odnesli dober vtis.

ZDRAVKO TOMAŽEJ

ALI BO DENAR ZA CESTO OD GORICE DO LJUBLJANE?

BOMO IZKORISTILI PRILOŽNOST?

Novinarji smo bili gostje občinske skupščine v Novi Gorici in oblasti Goriške pokrajine. Pogovarjali smo se o gradnji ceste na že znani predvideni trasi **Palmanova-Gorica-Ljubljana**

Predvsem Italijani, pravzaprav točneje rečeno, prebivalci Goriške pokrajine si močno žele, da bi tudi mi začeli z gradnjo ceste od Gorice do Ljubljane. Kot so nam povedali in kasneje pokazali, so priprave za gradnjo odcepa ceste, ki je priključen na avtomobilsko cesto Benetke-Trst že v roku. Ne glede na to, da je italijanska vlada odobrila Goriški pokrajini 2 milijardi lir za gradnjo šele za leto 1968, so bili prebivalci Goriške pokrajine tako nestrpni, da so zbrali ti dve milijardi za denarjem, ki so ga ustvarili na svojem območju. Kako pomembna bo ta cesta, ki bo hkrati povezovala vse zahodno cestno omrežje z jugoslovanskim in naprej s Podonavjem ter Bližnjim vzhodom, priča tudi izjava goriškega župana g. Martina:

»Če te ceste ne zgradimo v najkrajšem času, potem bom šel bolj odrezani od sveta in stara Gorica bo slej ko prej postala mesto kasarn. Zategadelj smo izredno zainteresirani, da bi tudi na jugoslovanski strani, to je od Gorice po Vipavski dolini čez Col, Kalce pa do Ljubljane, čimprej zgradili omenjeno cesto... Italija je že zgradila, ali pa projektirala moderen sistem cest, ki jo bodo povezovali z zahodnimi deželami. Nimamo pa primerne zveze sosedno in prijateljsko Jugoslavijo ter prek nje z vzhodnimi državami...«

Povedati moramo, da so Italijani deloma spremenili načrt za gradnjo odcepa do Gorice s cesto Benetke-Trst. Cesta pri Gorici in naprej proti Ljubljani se ne bo odcepila pri Palmanovi, kot je bilo najprej

predvideno, marveč se bo cesta odcepila zavoljo zmanjšanja stroškov pri Villesseju.

Kot nam je še povedal goriški župan g. Martina, bodo z gradnjo začeli že letos in jo predvidoma tudi končali.

Ceste v Italiji gradijo zelo hitro. Od Vidma do Tržiča v dolžini približno 70 kilometrov so dvopasovno cesto široko 24 metrov, zgradili z vsemi ustreznimi objekti ob cesti v šestnajstih mesecih s 360 delavci. Se razume, z odlično mehanizacijo.

Predstavniki občinske skupščine v Novi Gorici so nas zaskrbeli z mnogimi podatki o pomembnosti ceste iz Villesseja proti Gorici in Ljubljani. Cesta, ko bi bila zgrajena, seveda ne bo samo gospodarsko pomembna, marveč bo v mnogem pripomogla tudi k razvoju našega turističnega prometa. Saj se prav zavoljo slabe ceste, ki zdaj povezuje Italijo z Jugoslavijo, marsikateri turist obrne in ne pride k nam. Nekdo je v šali pripomnil: »Težko bomo do leta 1970 od turizma iztržili 400 milijonov dolarjev, če bomo imeli takšne ceste, kot jih imamo sedaj...«

To pripombo lahko vzamemo zelo resno. Kajti res je, da turisti radi prihajajo k nam le po lepih cestah. Italijani vedo, kaj pomenijo lepe ceste. Morda samo nekaj podatkov: doslej imajo v Italiji zgrajenih že 1800 kilometrov dvopasovnih 24 metrov širokih cest. Nič manj kot 3200 kilometrov takih cest gradijo, tako da bodo imeli do leta 1970 blizu 5000 kilometrov naj-sodobnejših cest.

Mi pa, kot kaže, do 1970. leta ne bomo zgradili niti borih 90 do 100 kilometrov takih cest, kot jih imajo Italijani že na tisoče kilometrov.

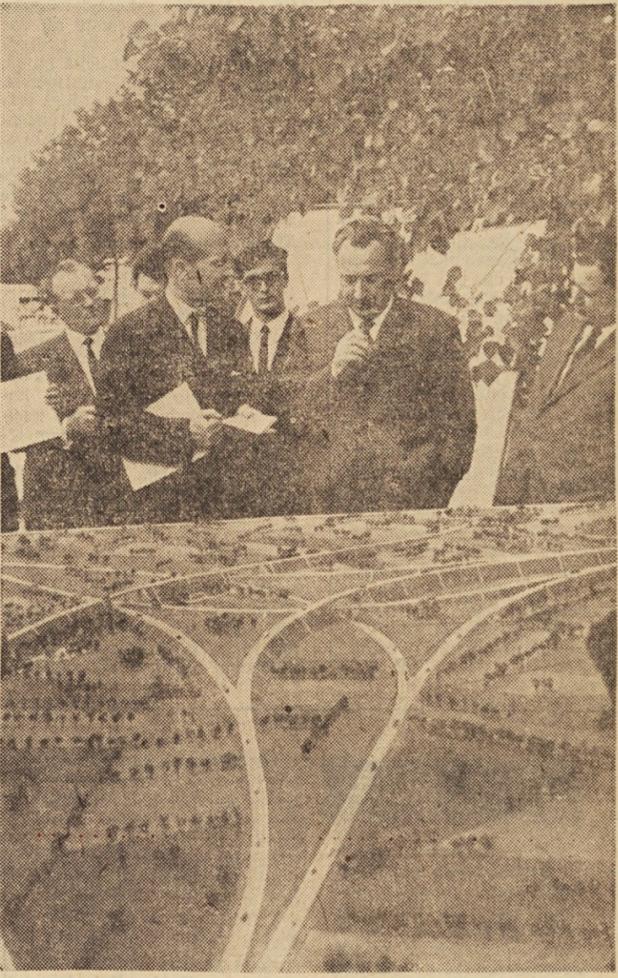
Res je, pri denarju se vse začne in neha. To velja tudi za cesto Villesse-Ljubljana, zlasti za cesto Gorica-Ljubljana. Naši gostitelji so nam vedeli veliko povedati o tej cesti, toda le o tem, kako naj bi jo zgradili. Ko pa smo jih vprašali, kako je z denarjem, smo zvedeli samo to, da na zvezna sredstva ne smemo računati. To pomeni, da bo cesto moralo financirati le slovensko gospodarstvo.

Marsikdo se bo vprašal: Ali je cesta od Gorice do Ljubljane res najpomembnejša, ali ni pomembnejša cesta Ljubljana-Maribor? Obe sta pomembni. Po preprosti logiki bo cesta Gorica-Ljubljana takoj narekovala gradnjo prav take dvopasovne 24 metrov široke ceste

tudi proti Mariboru. Ljubljana bi s tem postala najpomembnejše križišče v jugovzhodnem delu Evrope.

Glede financiranja gradnje ceste Gorica-Ljubljana, kot nadaljevanja ceste iz Villesseja, vseeno ne smemo biti preveč črnogledi. Kajti predsednik Goriške pokrajine dr. Chiantaroli je povedal, da oblasti in gospodarski krogi v Gorici podpirajo predlog italijanskega ministrstva za industrijo in trgovino, ki predvideva, naj bi gradnjo jugoslovanskega dela magistralskega konzorcija, oziroma s posojilom Mednarodne banke za obnovo in razvoj.

MILAN ŽIVKOVIČ

MAKETA KRIZIŠČA PRI PALMANOVI, KJER SE ODCEPIJO CESTE PROTI BENETKAM, TRSTU IN VIDMU. KRIZIŠČE JE ZE ZGRAJENO V TAKŠNI OBLIKI, KOT GA PRIKAZUJE MAKETA IN JE VELJALO 300 MILIJONOV LIR

Vse tri slovenske železarnice — Jesenice, Ravne in Store — so pred leti začele rekonstrukcijo. Namen vseh treh rekonstrukcij je bil, da bi povečali proizvodnjo železa, hkrati pa zagotovili sodoben tehnološki postopek, ki bi omogočal intenzivno proizvodnjo. Načrt za povečanje proizvodnje železa je bil napravljen v skladu s potrebami v državi. Tudi druge jugoslovanske železarnice so se v tem času lotile rekonstrukcije.

Načrt rekonstrukcij je predvideval hitro modernizacijo železarn z opremo, ki je bila naročena v tujini. Postavljene

KLJUČ UDELEŽBE

roke za rekonstrukcijo pa so do sedaj že trikrat preložili. Najprej so ugotovili, da domača podjetja ne morejo v kratkem času zgraditi potrebnih objektov. Rok za dokončanje rekonstrukcij so od leta 1965 preložili na leto 1967 zdaj pa vse kaže, da bodo rekonstrukcije končali šele leta 1970.

To pa še ni glavno zlo, ki je doletelo naše železarnice. Veliko bolj čudni so pogoji, pod katerimi so delovni kolektivi prevzeli nase breme rekonstrukcije. Pogoji so se namreč že dvakrat spremenili. Pri začetnih razgovorih so pristojni na »vezje« zagotavljali, da za rekonstrukcije ne bodo potrebna velika sredstva železarn. Pozneje so postavili nov ključ udeležbe. V investicijah so bila zvezna sredstva udeležena s 65 %, ostanek pa bi pokrili iz lokalnih virov. Pred nedavnim pa so bile železarnice obveščene, da se bo ključ udeležbe v investicijah zopet spremenil, in sicer tako, da bi se udeležba zveze zmanjšala na 50 %.

Na Jesenicah, na Ravnah in v Storah menijo, da bi v takšnih pogojih morali rekonstrukcijo odložiti. Že sedaj je breme železarn tolikšno, da ga težko zmorejo. Z reformo se gospodarski položaj železarn ni bistveno izboljšal, zaradi rekonstrukcije pa so začele v težave. Delovni kolektivi so po lastni presoji že bistveno skrčili obseg rekonstrukcije in nekatera dela preložili na poznejši čas. Tako na Jesenicah ne bodo gradili električnih peči, na Ravnah so odložili težko progno, podobno pa so skrčili tudi rekonstrukcijo v Storah.

Železarnice pa so s tem stopile z dežja pod kap. Večina opreme, ki so jo iz tujine dobavili točno, je v skladiščih. Oprema namreč ob uvozu zapade carinjenju. To je veliko finančno breme za železarnice, zlasti sedaj, ko pretežni del opreme v kratkem času ne bo služil svojemu namenu, saj bodo nekatere stvari iz rekonstrukcije za določeno dobo odložili. Izterjava carin bi pomenila gospodarski polom železarn, ki pa niso krive, da rekonstrukcija ni tekla po izdelanem načrtu. Zato železarnice predlagajo, da bi carino za opremo plačale šele takrat, ko bo montirana.

Ni namen tega sestavka, da bi iskali krivca, ki bi plačal račune. Napačno bi bilo tudi sklepati, da se zavzamemo za večjo udeležbo zveznih sredstev pri rekonstrukcijah. Edina stvar, ki nas pri tem moti, je pomanjkanje trdnosti pri sklepanju pogodb in prevzetih obveznostih. Če ne bomo v gospodarstvu zagotovili trdnosti, bomo kar naprej plačevali škodo, ki nastajajo iz takšne prakse. Direktor jeseniške železarnice Matevž Hafner je pred kratkim povedal: »S sedanjo rekonstrukcijo ne moremo biti zadovoljni. Z njo bomo vse prej kot intenzivirali našo proizvodnjo, saj so ostale naprave, ki bi močno intenzivirale našo proizvodnjo, zmogljivosti, v skladiščih. Namen rekonstrukcije tako ni dosežen, ker bomo z odložitvijo intenzifikacijo proizvodnje zamudili.«

TEKSTILNA INDUSTRIJA SE JE ZNASLA MED SČILO IN KARIBDO: MED POMANJKANJEM SUROVIN IN NEIZKORIŠČENIMI PROIZVODNIMI KAPACITETAMI FOTO SLUŽBA DE

NOVI ZUNANJETRGOVINSKI IN DEVIZNI REŽIM JE ZA TEKSTILNO INDUSTRIJO NEVZDRŽEN

OSEM TISOČ TEKSTILNIH DELAVCEV OGROŽENIH

Poslovno združenje tekstilne industrije SRS je v soboto opozorilo Izvršni svet Ljudske skupščine SRS, da bodo včlanjene tekstilne tovarne primorane odpustiti kakih 8000 delavcev zaradi pomanjkanja surovin oziroma zaostrite zunanjetrgovinskega in deviznega režima, po katerem bi si morale z dodatnim izvozom same zagotoviti devize za uvoz trimesečne količine surovin.

Tekstilna industrija uvaža 80 odstotkov surovin, predvsem s področja čvrstih valut, zato so tekstilni kolektivi začeli prvi izvažati in tako prispevati devize za surovine. Do 1963. leta so izvozili za 300 milijonov S. dinarjev več blaga, kakor smo predvidevali, čeprav so se izvozne obveznosti postopno povečale.

Sporazumno s tekstilno industrijo naj bi se izvoz letos povečal za 15,7 % glede na lanske rezultate. Jugobanka je sprejela predlog Zveznega sveta za tekstilno industrijo, da 80 % deviznega priliva dobe tovarne za nakup surovin, poleg tega pa pristala na to, da pokrije iz skupnih deviznih sredstev uvoz surovin za domače potrebe. 49 % surovin bi morali plačati tekstilni kolektivi, 51 % pa skupnost.

V skladu s tem dogovorom je Jugobanka že v začetku letošnjega februarja sklenila pogodbo s Poslovnim združenjem tekstilne industrije, ki pa jo je kasneje preklcala. Predvideni devizni prispevek iz skupnih virov je tako zmanjšan, da bi si morale tovarne same z izvozom zagotoviti tri četrtine sredstev za uvoz surovin.

To pa verjetno ne bo izvedljivo. Mnoge zahodnoevropske države so že zaključile ali zaključujejo pogodbe za prihodnje leto, letošnja naročila pa so, seveda, že davno zaključena. Sedaj, sredi leta, bo najbrž težko uspelo inozemskim kupcem prodati še toliko blaga, da bi si tovarne z lastnimi devizami nabavile manjkajoče surovine. Če pa bi ga prodale, bi domala vse zaključile letošnje poslovanje z veliko izgubo.

EVROPSKA GOSPODARSKA SKUPNOST POSTAVLJA MOČNE BARIERE

Vse države izvažajo z izgubo, ker je na svetovnem tržišču več tkanin, ko jih človeštvo odkupi. Zavaljo tega tudi vse, kakor mi, pokrivajo izvozno izgubo z dobičkom na domačem tržišču. Izvažajo pa največ 40 % izdelkov, medtem ko naj bi jih naše tekstilne tovarne po spremembi zunanjetrgovinskega režima izvažale 80 % — ob zastareli proizvodni opremi, slabi kakovosti, slabi organizaciji dela in poslovnih razcepjenosti! — Praktično to pomeni, da bi za naš trg ostalo samo 20 % blaga, ki bi ga breženila znatno povečana izvozna izguba. Ka-

kor je bilo rečeno na zadnjem sestanku Poslovnega združenja SRS, smo zaradi slabe kakovosti tkanin in asortimenta blaga na svetovnem tržišču približno tako cenjeni kot azijsko-afrške države; tem primerni so tudi ekonomski efekti izvoza. Povečani pritisk naših tovarn na inozemska tržišča, ki bo nujno sledil, bodo inozemski kupci najbrž izkoristili in še poslabšali kupne pogoje...

Ne glede na to opravičljivo domnevo pa Evropska gospodarska skupnost še sama po sebi postavlja močno bariero našim tekstilnim industrijam. Nečlanici bo s 1. julijem povečala za 2 % carinsko stopnjo pri izvozu konfekcije na njeno področje. Izvoz konfekcije, ki je bil doslej v tekstilni industriji najbolj rentabilen in ga prav zato zdaj še povečujemo, pa bo z novim letom še bolj onemogočen. Evropska gospodarska skupnost bo namreč takrat ukinila vse carine za svoje članice, carinska stopnja za nečlanice pa bo znašala npr. pri ženski konfekciji 18 % od letošnjega julija dalje in pri moških srajcah 18 odstotkov...

V BISTVU ZDRAV, TODA PREVELIKOPOTEZEN UKREP

V letošnjem prvem četrtletju so tekstilne tovarne, vklju-

čene v Poslovno združenje tekstilne industrije SRS, izpolnile samo 22,3 % letne izvozne obveznosti. Vendar je izvoznega neuspeha deloma kriva tudi slaba preskrba s surovinami, premajhna skrb zunanjetrgovinskih podjetij, da bi bolje organizirala izvoz in raziskala svetovno tržišče. Te in še veliko drugih slabosti pa bodo v prihodnjih mesecih še bolj v živo prizadevale tekstilno industrijo, ker jih ni mogoče na hitro odpraviti.

Biro Poslovnega združenja tekstilne industrije je zadolžen, da ugotovi, kaj bi se najbolj splačalo izvažati in s čim svetovni trg še ni tako založen, da bi nam izvoz uspel, zadolžen je, da predlaga enoten izvozni sistem, ki naj bi se mu opredelili vsi člani združenja. Naložili pa so mu še več drugih nalog za rešitev težavnega gospodarskega položaja tekstilnih kolektivov.

Poslovno združenje pa ne more brez tuje pomoči doseči, da bi tovarne dobivale ustrezne surovine po zmernih cenah in pravočasno. MATREZ, ki nakupuje bombaž, ne izkorišča vedno najugodnejših priložnosti za nakup, se ne ravna pri tem po potrebah tekstilnih tovarn in njihovih izvoznih obveznostih (včasih je bombaž preslab, včasih pa preobir in predrag za naročene tkanine — kar slabo vpliva na tehnološki proces, na kakovost izdelkov, na produktivnost in izvozne efekte), razen tega pa si s prodajo kuje dobiček. Iz pozitivnih razlik pri prodaji mu je letos Zvezni izvršni svet odobril sedem milijard starih dinarjev za gradnjo skladišč...

GOSPODARSTVO V NOVIH POGOJIH, KI SO VČASIH TEŽJI IN OSTREJŠI

V vrtincu uspehov in težav

Prejšnji teden je upravni odbor republiške gospodarske zbornice obravnaval splošni položaj v gospodarstvu po reformi. V razpravi so člani ugotovili, da gospodarstvo kaže umirjenejši razvoj. Tej splošni ugotovitvi pa moramo dodati, da raste delovna storilnost, da se v zadnjem času povečuje izvoz predvsem na konvertibilna tržišča in da zaloge stalno naraščajo. Kljub temu pozitivnim momentom pa gospodarski razvoj ni brez skrbi in zadreg.

POMANJKANJE OBRATNIH SREDSTEV

Prvo skrb gospodarstvenikom povzroča kronično pomanjkanje obratnih sredstev. Oblikovanje zadostnih lastnih obratnih sredstev v podjetjih je počasno in za premagovanje poslovnih težav nezadostno. Zaključni računi iz leta 1965 kažejo, da so se lastna obratna sredstva podjetij povečala, vendar ne do takšne mere, da bi lahko nemoteno poslovali. Zaradi tega je močno povpraševanje po kratkoročnih kreditih. Ker vseh kreditov ni mogoče odobriti, razen z novo emisijo denarja, kar pa bi vodilo v novo inflacijo, banke omejujejo preveliko kreditiranje obratnih sredstev.

Gospodarstveniki zato v sedanjih razmerah predlagajo, da bi dali prednost kreditiranju izvoza in to predvsem izvoza na konvertibilna področja. Pri kreditiranju izvoza ne bi smeli

dovoljevati omejitev. Razen tega priporočajo vlaganja v kmetijstvo, kjer se denar hitro vrača.

NEZADOVOLJIVA OSKRBA

Težko poglavje v posameznih gospodarskih organizacijah je tudi slaba oskrba s surovinami in reprodukcijskimi materiali. Po reformi ugotavljamo relativno nizko stopnjo rasti industrijske proizvodnje. Druga polovica lanskega leta pomeni celo nazadovanje, letos pa industrijska proizvodnja zopet narašča. Pri splošnem, bolj umirjenem naraščanju pa ugotavljamo padeč proizvodnje sredstev za delo, kar pa je seveda posledica omejevanja investicijske potrošnje.

Gospodarstveniki skrbi tudi zaostajanje nekaterih strok, ki imajo v strukturi slovenske industrije pomembno mesto. Tako zaostaja proizvodnja v kovinski

Podpreti sklepe samoupravnih organov!

V koprski komuni zadnja leta tako rekoč na tekočem traku razpravljajo o posameznih, v večini primerov vedno istih direktorjih delovnih organizacij, ki s poudarjanjem svoje »nenadomestljivosti« poskušajo za vsako ceno uveljaviti svoje ideje in zamisli, kar se jim — ob dobršni meri slepomišljenja in taktiziranja — navadno tudi posreči.

Predsedstvo občinskega sindikalnega sveta je na svoji izredni in razširjeni seji 6. junija podrobno obravnavalo te zadeve. Ob primeru ostavke dveh vodilnih uslužbencev v tovarni IPLAS se je namreč razvila zelo živahna razprava.

Kaj se je zgodilo v Iplasu? Ob razpravi o srednjeročnem razvoju podjetja delavski svet ni odobril direktorjevega predloga, naj bi izdali 13 milijonov starih dinarjev za izdelavo predprojekta za novo tovarno terilena, ki bi veljala kakih 40 milijard dinarjev. Delavski svet je pri tem menil, da bi bilo bolj prav, če bi najprej poskrbeli za boljše izkoriščenje sedanjih zmogljivosti in da bi po tej poti dosegli organski razvoj podjetja.

Direktorjev predlog je na seji delavskega sveta podprl predsednik koprške občinske skupščine z utemeljitvijo, da je gradnja te tovarne zapisana v občinskem in republiškem perspektivnem planu. Predsednik občine pa pri tem ni znal odgovoriti, kje naj bi »IPLAS« dobil sredstva.

Ko je kolektiv v referendumu z veliko večino odklonil novogradnjo ob sedanjem težavnem položaju, je direktor na naslednji seji delavskega sveta podal ostavko in odpovedal delovno razmerje z utemeljitvijo, da je bil poslan v IPLAS zato, da zgradi novo tovarno, čemur je tudi posvetil skoraj ves svoj službeni in prosti čas. Čez nekaj dni je tej ostavki — čeprav zavoljo drugih vzrokov — sledila še odpoved tehničnega direktorja. Upravni odbor in delavski svet podjetja IPLAS bosta o tem dokončno sklepala v naslednjih dneh.

Nočemo se spuščati v razpravo o tem, ali je v sedanjem času res smotno graditi novo tovarno s 140 milijoni S. dinarjev lastnih skladov ali ne. Gre za nekaj drugega: za to ali bomo ali ne bomo spoštovali sklepe samoupravnih organov in odločitve delovnih kolektivov. Zato velja pritrditi stališču koprških sindikatov, ki so ostro obsodili tudi vmešavanje raznih zunanjih, občinskih in drugih organov v politiko gospodarjenja delovnih organizacij. Prav to vmešavanje, posredovanje ali kakor že te pojave poimenujemo, namreč pomeni bolj ali manj odkrito podpiranje ambicij nekaterih posameznikov v delovnih organizacijah in izven njih.

Če pa se devizni režim ne spremeni ali če tekstilna industrija ne dobi premostitvenih kreditov za nakup surovin, bo trideset tekstilnih tovarn, ki so včlanjene v Poslovnem združenju tekstilne industrije SRS, primorano zaradi 30 % zmanjšane proizvodnje odpustiti približno 8.000 delavcev. Upajmo, da ne bo prišlo do tega, saj je popolnoma očitno, da devizni režim za tekstilno industrijo ni sprejemljiv, četudi bi ji uspelo, kar nobeni drugi državi ne uspe: izvažati 70—80 % izdelkov na področja čvrste valute, ki jo potrebuje za uvoz surovin oziroma za odkup iz bogatih, toda nedosegljivih državnih zalog.

MARIOLA KOBAL

-mG

surovin je tudi kopičenje in včlanje nedokončane proizvodnje. Zlasti pa je zaskrbljujoče dejstvo, da se povečuje njen delež v skupnih zalogah izdelkov.

PADEČ INVESTICIJSKIH NALOŽB

Najmočnejši steber za stabilizacijo gospodarstva je spoznanje, da je novih investicij lahko samo toliko, kolikor imamo na voljo denarja iz realne akumulacije. Podjetja zdaj težijo, da povečajo obratna sredstva. Z razpoložljivim denarjem pa naj bi modernizirali in rekonstruirali zastarele obrate. Namen investicij se je tako po reformi bistveno spremenil. Toda to načelo še ni popolnoma sprejeto. Oviru so predvsem številne nedokončane investicije iz preteklosti, ki še vedno požirajo denar. Gospodarstveniki svarijo pred nevarnostjo, da bi zatirali vse stare investicije, ker lahko napravimo s tem še večjo gospodarsko škodo. Opustitev nekaterih investicij bi lahko pomenilo znižanje učinkovitosti prejšnjih investicij. Zato moramo biti na tem področju zelo previdni. Nedokončane investicije lahko pomenijo gospodarsko škodo, nova vlaganja pa inflacijske težave. Odkločiti se moramo pač za manjše zlo in za manjšo škodo.

Z. T.

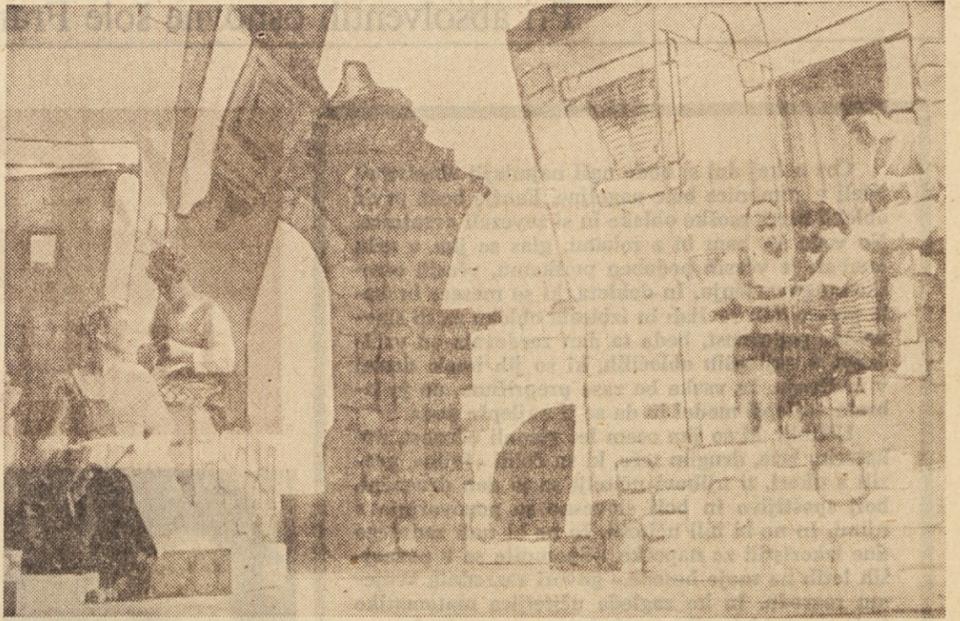
Ali veste...

... da je Iskra v zadnjih 15 letih izdelala za 253 milijard starih dinarjev električnih in elektronskih aparatov in naprav, od ustvarjenega dohodka pa je prispevala družbi 41 milijard starih dinarjev. ... da smo 1956. leta po-

rabili pri nas za izdelavo ene tone opeke 18 ur, v Zahodni Nemčiji 7,5 ure, 1964. leta v Sloveniji 11 ur, v Zahodni Nemčiji 6 ur. Na milijon opek smo pri nas 1956. leta zaposlovali 22 delavcev, v Zahodni Nemčiji 6 ur. Na milijon opek smo pri nas 1956. leta zaposlovali 22 delavcev, v Zahodni Nemčiji 6 ur. Na milijon opek smo pri nas 1956. leta zaposlovali 22 delavcev, v Zahodni Nemčiji 6 ur. Indeks porasta produktivnosti: Jugoslavija 49 in Zahodna Nemčija 82;

BELOKRANJSKE GLEDALIŠKE PISANICE

Od 24. do 28. maja so za osem predstav prodali v Črnomlju blizu 5000 vstopnic (Poroča S. Gašperšič)

Sentjakobčani so črnomaljski publiki pokazali temperamentno predstavo »Ribiških zdrav« (Goldoni — Rupel)

DOMNEVNA KRIZA?

Ko so prireditelji IX. srečanja dramskih skupin Slovenije razmišljali o tem, kakšne teme naj izberejo za razgovor za »OKROGLO MIZO« v Črnomlju, so se odločili tudi za malce provokatorski naslov: DOMNEVNA KRIZA GLEDALIŠKEGA AMATERIZMA. Se vedno se namreč pogosto slišijo glasovi, da gledaliku amaterizmu »bije zadnja ura«, saj »kaj bi ljudje sami igrali in to gledali«, ko pa je vendar na pohodu televizijski program, film in končno tudi živo profesionalno gledališče prodira do ljudi v povojnem času drugače, kot pa je bilo to pred vojno.

Prireditelju srečanja v Črnomlju pa so medtem bili že znani podatki o obsegu dejavnosti gledaliških amaterjev v letošnji sezoni. Čeprav podatki še zdaleč niso popolni, pa govore o tem, da so gledališki amaterji uprizorili letos desetkrat več premier kot vsa poklicna gledališča skupaj (467), da so pripravili ljudem preko 2000 kulturno-umetniških prireditev (torej desetkrat več, kot je bilo predstav gostujočih gledališč) in da je te njihove predstave gledalo le nekaj manj kot pol milijona Slovencev. Če kaj, ti podatki gotovo niso v prid zagovora domnevne krize gledališkega amaterizma.

Razgovor za »okroglo mizo« je zato bolj opredeljeval vlogo in pomen amaterske dejavnosti v današnjem času. Ljudje igrajo zastoj, pogosto celo »v svojo denarno izgubo«, zaradi veselja do igranja, želje po uveljavljanju. Spritno naraščajočega standarda je prisotnost teh elementarnih potreb toliko bolj dragocena. Prosti čas delovnega človeka namreč vse bolj in bolj zaposluje danes tudi že politike in sociologe.

Seveda pa ljudje, ki gledajo amaterske predstave, ne sprejemajo vseh enako. Marsikje so že zelo izbirčni. Za veseljem do igranja namreč precej zaostaja zavest o tem, da gledališki amaterji opravljajo tudi kulturno poslanstvo. Ta zavest je pogosto šibka tudi pri tistih, ki bi amaterje morali moralno in materialno podpreti. Toliko bolj pomembna pa ta zavest postaja danes, ker je spritno zelo obsežna dejavnost možnost pozitivnega ali negativnega vplivanja na občinstvo toliko večja. Za »okroglo mizo« so nekateri zastavili vprašanje, ali ne prikazujemo na vsakoletni republiški reviji nekaj drugega, kot je povprečna podoba prizadevanj gledaliških amaterjev. In češ, da imajo zato tako imenovana (po krivici) podpoklicna gledališča od Jeseniškega do Sentjakobškega vedno večje možnosti udeležbe na reviji. Večina je tako razpravljala odločno odklonila z argumentom, da prav amaterska gledališča, ki letno pripravijo nekaj sto predstav, toliko bolj potrebuje strogo strokovne kritike, pa tudi javno priznanje. A njihova udeležba na reviji je vendarle odvisna predvsem od kvalitete njihovega gledališkega dosežka.

Amaterizem je ena izmed oblik človekovega osvobajanja, je bilo rečeno v razpravi. Nekdo pač danes že dela tudi to, kar ga veseli, drugi dela le še za »kruh«. A če govorimo o krizi, potem je to gotovo kriza celotnega našega kulturnega življenja, vprašanje, ki ga amaterji sami ne morejo razrešiti.

A amaterji hočejo razreševati vsaj tisti del krize, ki je njihova. Razgovor o repertoarju dramskih skupin v pretekli sezoni je pokazal, kje je ta kriza. Če se namreč kulturno poslanstvo amaterjev začne tam, kjer je prisotna kvaliteta, so nekateri podatki zaskrbiljujoči. Če dve leti kvaliteta repertoarja nazaduje. Letos je bilo uprizorjenih zelo dosti slabih dramskih tekstov, komaj četrtina je bila repertoarno kvalitetnih in ambicioznih del, dobra četrtina pa je stregla cenenumu okusu publike. Bogate izbire, ki jo nudi Dramska knjižnica pri Prosvetnem servisu, se je poslužila letos komaj četrtina skupin. Pričakovati je, da bo ta ugotovitev »premaknila« zlasti občinske dramske komisije, ki se doslej z repertoarnimi problemi niso pretirano bavile.

Letošnje najboljše slovenske amaterske predstave so si ogledali Črnomaljši. Domači organizatorji so poskrbeli, da je bila dvorana vedno polna. Polovico sedežev so odkupili abonenti. Ni majhna stvar odriniti 2000 S din za svoj kulturni užitek. Celo v Ljubljani bi se marsikomu to zdelo preveč. Zveza kulturno-prosvetnih organizacij Slovenije in Republiški sklad za pospeševanje kulturnih dejavnosti, ki sta omogočila gledališki amaterski teden letos Črnomaljšem, pa sta storila imenitno potezo. Bela krajina je namreč še vedno bela lisa na zemljevidu gledaliških gostovanj. Domačini so se slovenskim gledališkim amaterjem najlepše zahvalili z izredno gostoljubnostjo, organizacijsko vestnostjo, ter sijajno publiko. Celo gostinstvo se je tokrat imenitno »obnašalo«.

OD RENESANČNEGA GOLDONIA DO »VRAŽJEGA« IRCA

Osemkrat se je dvignila zavesa na odru kulturnega doma. Prav tolikokrat je publika navdušeno zaploskala in prav tolikokrat se je sestel gledališki amaterski parlament, da bi predstave ocenil brez »orokavičene« besede. Od Goldonija do »vražjega« Irca je vodil razgovore kritik Vasja Predan.

Sentjakobsko gledališče iz Ljubljane, ki je lani na Hvaru pobralo zlato plaketo, se je letos predstavilo s temperamentno predstavo »Ribiških zdrav« (Goldoni-Rupel). Zdraha na odru, ki so izžarevale polno mediteranske barve, pa črnomaljski publiki zaradi barkovljan-

skega narečja niso bile povsem razumljive. In vendar se je režiser Srečko Tič v tej predstavi spoprijel s težavnim problemom posebnega jezikovnega narečja, kar kaže, da Sentjakobčani jemljejo svoje gledališko delo čisto zares.

»Oder mladih« iz Kopra, ki je v Črnomlju praznoval dvestoletnico svojega dela, se je pod vodstvom Marka Marina sprijel s Sartrovo filozofsko dramo »Zaprta vrata«. Čeprav moramo dati režiserju prav, ko pravi, da hoče koprsko gledališko publiko vzgojiti tudi za zahtevnejši repertoar naših osrednjih gledaliških hiš, pa je vendarle vprašanje, ali pozitivno gledališko prizadevanje mladih v Kopru ne bi kazalo preverjati na boljših tekstih. Tudi sta se skregala — Sartre in Marin — saj je prvi spregovoril o peklju, v katerem moramo vsi živeti s svojih filozofskih pozicij, drugi pa nam je pokazal dramo strasti. V pogledu odrske govornice pa mladi Koprčani zaslužijo pohvalo.

Benedettijevo »Dva ducata rdečih vrtnic«, nezahtevno a duhovito bulvariko, nam je predstavil Delavski oder iz Celja. Oder, ki letno odigra do 280 predstav. Štirim igralcem bi lahko njihovo sproščenost na odru zavidal marsikak poklicni. Naj kot zanimivost povem, da sta dva igralca, Anica in Alfonz Kumer vsak dan zaposlena za odrom Celjskega ljudskega gledališča: prva kot šepetavka, drugi kot električar. Kot amaterja pa suvereno stopata tudi pred odprto zaveso.

Čufarjevo gledališče iz Jesenic se je letos kar dvakrat

predstavilo: z Mikelno »Inventuro 65« v režiji Bojana Čebulja, za katero je celo avtor teksta sam dejal, da je ena najboljših kabaretnih režij doslej na Slovenskem. Režiser Srečko Tič pa nam je v Matkovičevi drami »Na koncu poti« predstavil starejšo garnituro jeseniških igralcev, ki so ustvarili nekaj imenitnih karakternih likov.

Ze pri Matkoviču, še bolj pa pri drami Miheličeve »Svet brez sovraštva« v uprizoritvi Trbovelčanov, se je začel razgovor o kriznih in težavah dramatike iz NOB. Čeprav je bila predstava Karla Malovrha skrbno zrežirana in se je ženski ansambel izredno potrudil, nas drama izza zidov ženske jetnišnice ni vznemirila. Poglavitni razsodnik umetnosti je pač čas in čas temu dramskemu tekstu ni prizanesel.

Popularna predstava Govekarjeve dramatizacije Jurčičevega »Desetega brata« v uprizoritvi Prešernovega gledališča ni postavila vprašanja pred Jurčiča, temveč pred Govekarja in ne pred igralce, temveč pred režijo. Namesto Jurčičevega »naivizma« smo gledali na odru zoprni naturalizem v skoraj operetni izvedbi. Gledali smo ljudsko igro v najslabšem odrskem izrazu. Velika škoda, da je ansambel nadarjenih in sposobnih igralcev stregel tako cenenumu gledališkemu okusu.

In že smo pri »Vražjem fantu zahodnega sveta«, v uprizoritvi amaterskega gledališča »Slave Klavora« iz Maribora. »Vražji« Irec Synge nas je s svojim poetičnim tekstom, pa tudi po zaslugi Mariborčanov, imenitno zabaval. Mariborčani

so repertoarno zelo ambiciozni, s tem tekstom so celo prehiteli poklicno krstno uprizoritev ljubljanske Drame, ki jo leta napoveduje za jesen. »Vražji fant« Mariborčanov pa pojde letos na Hvarski festival.

ANKETA — ANKETA?

Ob polemiki o predstavi »Desetega brata« smo slišali, da so Kranjčani izvedli anketo. 460 listov so razdelili med svojo publiko, da bi se ti opredelili: za ljudsko igro in klasiko, ali za sodobne dramske tekste? Več glasov sta dobila ljudska igra in klasika. Z novinarko »Mladine« pa sva v Črnomlju razdelili med abonente 80 listov, da bi izvedeli, katera izmed osmih predstav je najbolj ugajala. Odgovor kaže, da publike ne smemo podcenjevati. Največ glasov je dobila imenitno igrana ljudska igra »Vražji fant«, takoj za njo pa resna drama »Na koncu poti«. »Deseti brat« se je uvrstil šele na četrto mesto!

BELE LISE NA GLEDALIŠKEM ZEMLJEVIDU

Za »OKROGLO MIZO« v Črnomlju je amaterski gledališki parlament razpravljal tudi o vplivih gostovanj poklicnih gledališč. S tem je želel spodbuditi amaterje širom po Sloveniji, da bi obravnavali gledališko umetnost kot celoto in pomagali krčiti pot, da bi kar največ Slovencev dobilo možnost stika z živim gledališčem.

V razgovorih o vplivih gostovanj poklicnih gledališč jih je vpejal tovariš LOJZE FILIPIČ, direktor Mestnega gledališča ljubljanskega. Predstavniki prav tistega gledališča, ki se vsak drugi ali tretji večer srečuje z amaterji na skupnem gledališkem delu v enem izmed 20 krajev, kjer redno gostuje. Naj povemo, da slabo polovico vseh gledaliških gostovanj na Slovenskem opravi prav to gledališče.

Želje idiličnih zanesenjakov so, je dejal Filipič, da bi večina naših krajev lahko imela gledališke sezone. Današnja stvarnost in naše materialne zmogljivosti so seveda drugačne. Imamo eno gledališče na 400.000 Slovencev. To je približno toliko kot v Zahodni Nemčiji, bolj kot v Italiji in Švici in mnogo slabše kot v Sovjetski zvezi, Poljski in Češkoslovaški. Zaskrbiljujoče pa so zlasti tako imenovane bele lise na zemljevidu gledaliških gostovanj, to se pravi pokrajine brez večjih možnosti gledališkega vpliva: del Prikrja, Notranjske, Prekmurja, Kozjansko in Bela krajina. Tam, Zagorju, Trbovljah, pa zopet ni dovolj denarja za plačilo rednih gledaliških predstav. Marsikje še vedno ni jasno, kdo je pristojen za plačila gostujočih predstav. Letos je upravni odbor Republiškega sklada za pospeševanje kulturnih dejavnosti sicer začel deliti sredstva na gostovanja. Toda bele lise na zemljevidu gledaliških gostovanj ostajajo kljub temu trdovratno bele, saj marsikje občine ne zmorejo ali pa nočejo dati svojega deleža k stroškom za gostovanja. Gostovanja ovirajo tudi neprimerne dvorane oziroma MGL, ima na primer le 8 krajev tako osposobljene dvorane, da so skozi vso sezono možna gostovanja. V ostalih krajih so dvorane pozimi neogrevane. Zato le tam, kjer so dvorane osposobljene za gostovanja skozi vse leto, prihaja do nekakšne selekcije pri izbiri programa lastne gledališke sezone in le tu lahko govorimo o večbivalstvu. V teh krajih tudi dopolnjujejo svojo gledališko sezono z najboljšimi predstavami amaterjev. Tam, kjer dvorane ni, ali pa ključnih gledališč ponekod zelo lepo krčijo pot občinske kulturne sezone, vendarle tudi občinski sveti za kulturo. Zal pa »konkurenco«, kot na »nekoristno« upravljanje denarja, ali celo seveda ne moremo govoriti o kakršnemkoli vplivu gostovanj poklicnih gledališč.

Razgovor za »okroglo mizo« je bil živahen. Slišali smo to in ono, v Murski Soboti npr. odklanjajo predlog SNG Maribor, da bi pravijo, ali naj prevažamo v Maribor vso to mladino, ki je gledalga sklada ni potrebna? V Radgoni tudi 50 % prispevek republiškega sklada. Itd.

IVO TAVČAR, predsednik prosvetno-kulturnega zbora Skupščine SRS, ki se je tudi udeležil razgovora za »okroglo mizo«, je izrazil nekaj pomislekov. Tisti, je dejal, ki sprejemajo določene kulturne programe iz večjih središč, se nikakor ne morejo odreči lastne odgovornosti za sofinanciranje teh programov. Iz Ptujja se

na primer sliši glas, da jim upravni odbor Republiškega sklada hoče vsiliti gostovanje. Razmisliti pa bi morali tudi o tem, ali so današnje cene vstopnic še primerne, saj se odstotek udeležbe posameznika pri vstopnicah iz leta v leto manjša. Izrazil je tudi dvom, ali so bele lise na gledališkem zemljevidu resnično tako velike, saj se danes polovica zaposlenih vozi iz svojih domačih krajev na delo v večja mesta, kjer imajo možnosti gledališkega razvedrila.

Polemiki se »okrogla miza« ni izogibala. Tovariš Dule Tomše iz Sekretariata za prosveto in kulturo je postregel s podatki. Leto 63/64 smo imeli še 284 gostovanj, leto kasneje le še 186 gostovanj. Letos jih je zopet nekaj več, toda okoli 200 predstav gostujočih gledališč si ne more ogledati več kot 80.000 ljudi. Ljudem, ki se vozijo s podeželja v mesto na delo, pa prosti čas ne dopušča obiskovati tamkajšnjih gledališč. In tudi komunikacijske zveze, ki so marsikje zelo slabo razvite, to onemogočajo. Naj to podkrepi s podatkom. V občini Ljubljana-Vič, ki je tako rekoč na vratih velikega središča, si je letos ogledalo amaterske predstave 10.000 ljudi. (!) Temu se ni čuditi, saj imajo ob večerih z mestom slabše zveze kot denimo prebivalci Kranja ali Jesenic.

ANDREJ ČESEN:

Delovni človek v našem sistemu

(Teza za razmišljanje)

Dejstvo, da se fizično delo umika umskemu, bo ustvarilo med našimi delovnimi ljudmi popoln preobrat v miselnosti, delovnih navadah, vrednotenju dela in podobno. Mnoga pojmovanja in vrednotenja so že danes izrazit anahronizem in predstavljajo veliko oviro modernizaciji proizvodnje in večji produktivnosti.

Strah pred strokovnjaki ali celo pred uvedbo novih strojev in naprav, pomanjkljiva skrb za vzgojo novih kadrov, za izobraževanje, za štipendiranje, za tehnične novitete itd. — vse to je premnogokrat izraz podedovane miselnosti naših prednikov, kmetov tlačanov, ki so poznali samo težko fizično delo in so logično tako imenovani »boljši« kruh povezovali z belimi rokami, z delom v senči ali za mizo (pisarna je še danes ideal nekaterih staršev, ki usmerjajo svoje otroke v poklice!). To podedovano miselnost smo krepko negovali in gojili: precejevali smo pisarniško delo, ga popolnoma krivično tudi bolje nagradjali, mu dajali prednost in večje spoštovanje. Potem pa se čudimo, da se mladi ljudje (razen v inozemstvu) nočejo odločiti za instalaterje, za šivilje itd.

Miselnost naših staršev (kdo bo pa potem »delal«, če boste vsi študirali) je še zelo močna in kaže na to, da smo doslej živeli v velikem samozadovoljstvu, kot da imamo pri nas vse kar lepo urejeno. Dokler ni pokazala ekonomska nuja, da tekmujejo v mednarodnem razredu... Tedaj se je nenadoma razodelo, da je treba veliko znati, da je treba pri vsakem delu predvsem upoštevati možnost in da postajajo mišice (razen pri profesionalnih športnikih) vedno bolj nepotrebne. zanje bodo delali stroji in avtomati. Ali pa bo potem umsko delo z izrazitim naporom živcev, z izrazitim živčno napetostjo, odgovornostjo, velikanskim ritmom, hitrostjo in podobnim, manj zahtevno, manj naporno, ali bo res to delo, kot smo doslej mislili, tako imenovano »boljše« delo. Ze dosedanja

dognanja v tej smeri to odločno zanikajo: intenzivno umsko delo je neprimerno bolj naporno od vsakega fizičnega! Ustrezni poiskusi, ko smo ročne delavce v določenih intenzivnih tečajih močno umsko obremenili, to v polni meri dokazujejo. V hipu so vsi poskusniki ugotovili, da je to dokaj težje in zahtevno in so kmalu sprejeli svoje menje o umskem delu ter ga začeli drugače ocenjevati in ceniti.

Seveda — rekli smo intenzivno umsko delo! Kajti doslej smo premnogokrat merili samo fizično delo in smo umskemu delu pustili prosto pot. Zelo v redkih pisarnah delajo vzdrževalci in intenzivno tako kot na primer pri tekočem traku. To je tudi eden izmed razlogov nepačnega ocenjevanja umskega dela. Pod parolo, da se to delo ne da meriti, ga sploh nismo merili ali pa smo zanj imeli dokaj ohlapna merila. Če je bilo to poleg manjšega zahtevnega napora združeno še z večjo svobodo gibanja po prostoru ali celo izven podjetja ter z večjimi prejemki za manj od-

govorno delo, je na dlani, kje so močne skrite rezerve in zakaj umetno razvijamo preobširno administrativno službo, ki nas polagoma pričenja dušiti.

Na drugi strani pa pripisujemo strokovnjakom — umskim delavcem natanko določen delovni dan (za vsako minuto zamude celo kazen v denarju!) tudi za tista delovna mesta, kjer prisotnost ni nujna. Kakor bi bilo tako umsko — ustvarjalno delo odvisno samo od vnaprej določenega delovnega časa. Vodilni človek v podjetju oziroma vsakdo, ki se bavi z organizacijsko tehničnimi vodilnimi posli, nima nobene perspektive, če bo »delal« samo tiste ure po uradno določenem delovnem času, oziroma tedaj, ko bo sedel za svojo delovno mizo. Ne zanikam pomembnosti discipline, ki je nujen pogoj za vsak napredek, hočem le reči, da pri takem delu ni mogoče zamenjavati pisalne mise z resničnim ustvarjalnim organizacijsko vodstvenim delom, ki ne preneha tudi po odhodu iz pisarne in ki je morda najuspešnejše včasih izven tega mesta, zvečer, ponoči, v nedeljo, popoldne. Komur neprestano ne »leži« na srcu uspeh podjetja, skrb za njegov razvoj, ne bo nikdar dolgo vodilni strokovnjak.

(Konec prihodnjici)

Z mammo sva že napisala prošnjo

Čez nekaj dni si bodo naši najmlajši absolventi vdeli v gumbnice bele nageljne. Fantje bodo pryč oblekli zares moške obleke in si zavezali ovratnice. Ne vedo še, kam bi z rokami, glas se jim v grlu lomi in je včasih podoben moškemu, včasih otroškemu govorjenju. In dekleta, ki so mesece brskala po modnih revijah in izbirala obleke za to slavnostno priložnost, bodo ta dan zardevale od vznichenja v najlepših oblačilih, ki so jih imela doslej v življenju. In vsaka bo zase prepričana, da je izbrala najboljši model in da se ji najlepše poda.

Učitelji, ki so jim osem let vtepalii učenost, nekaterim laže, drugim teže, ki so delili »fajfe«, grozili z ukori, ti njihovi učitelji so ta dan drugačni, bolj spoštljivo in bolj slovesno se pogovarjajo z njimi. In ne bi bili učitelji, če ne bi tudi zadnjega dne izkoristili za napotke. »Spomnite se v poznejših letih na moje besede,« govori razrednik svojemu razredu. In ko zagleda učiteljica matematike kuštravca, ki izmika pogled, mu mora ob slovesu povedati, da še vedno ni prepričana, če je prav ravnala, da ga je »spustila«, kajti s problemi je bil vedno skregan in če želi, da mu bo poslej bolje šlo in da ji ne bo delal sramote, naj si jih le še enkrat pogleda.

Takšen je slavnostni in radostni zaključek osemletnega šolanja za vse osnovnošolce. In začnjo se zanje novo življenjsko obdobje. Tu, na prehodu, jih za trenutek ustavimo in jih povprašamo: »Kam odhajate zdaj, ko ste končali osnovo šolo?«

Rozina Grah

Franc Iršič

Mojca Paranos

Zvonko Štok

Na osnovni šoli Franca Rozmana-Staneta v Mariboru je bliizu dvesto učencev, ki bodo v teh dneh zapustili njene učilnice. Takšne želje imajo kot vsi absolventi osnovnih šol: nekateri bi radi nadaljevali šolanje, drugi bi se radi izučili poklica, tretji bi se spet radi zaposlili. Malokje jih čakajo z odprtimi rokami. Otroci in starši pa vztrajajo: pišejo prošnje, nekateri si pomagajo z zvezami, drugi čakajo in upajo. V kadrovskih oddelkih nekaterih delovnih organizacij je že desetkrat več prošenj, kot je razpisanih učnih mest, še predno so mogli prosilci priložiti temeljni dokument — zadnje šolsko spričevalo.

Na poklicni posvetovalnici, kjer zbirajo podatke o tem, kakšne so možnosti za vključevanje v šole in uk, pravijo: za fante se bodo našla učna mesta, za dekleta teže. Le 49 učnih mest je razpisano za žensko mladino...

Otroci ne modrujejo o kadrovski politiki tako kot odrasli, ko pravimo: naše gospodarstvo potrebuje mnogo več sposobnih strokovnjakov različnih stopenj in različnih poklicev, zato bi morale delovne organizacije že danes poskrbeti za strokovni naraščaj in zato bi kazalo temeljito spremeniti kadrovsko politiko v delovnih kolektivih, tako da bi natanko vedeli, koliko in kakšne strokovnjake potrebujejo danes in koliko jih bodo potrebovali v naslednjih letih.

Otroci, ki okušajo na lastnih plečih, da je danes bolj kot kdajkoli poprej težko dobiti učno mesto, zaposlitev ali se preiniti v srednje šole in se morajo za to v svojih željah ravnati po vetru, razmišljajo drugače:

Zlatko Krivec: »Mnogi sošolci imajo vsak dan nove želje. Vsek zase že ve, kaj bi rad postal, a kaj ko mnogi ne dobijo učnega mesta za poklic, ki se ga želijo izučiti. Če pa hočejo v šolo, pa je mnogokje doma premalo denarja, da bi otroka še več let šolali. Pa saj jih tudi na srednjih šolah polovico odklonijo.«

Mojca Paranos: »Pogosto je tako, da si sošolci izberejo poklic, potem jim ga pa starši odsvetujejo in pravijo: pojdi se raje učiti, boš več zaslužil.«

Zdravko Obradovič: »Razmišljal sem o tem, da bi šel na srednjo tehnično, na strojni od-

delek. Zdaj sem si premislil. Bratranec, ki je že v službi, mi je povedal, da se laže zaposliš kot elektrotehnik. Zato se bom vpisal na elektro oddelek.«

ZELJE IN MOŽNOSTI NE GREDO VEDNO SKUPAJ

Zlatko Krivec bi rad postal mornariški častnik:

»Od malega zbiram sličice ladij. Rad bi se vozil na teh ladjah v daljne kraje. Vendar s srednjo pomorsko šolo ne bo nič. Doma pravijo, da je tak poklic prenaporen, šola preveč zahtevna in šolanje predrago. Prošnji sem oddal v Elektro in Ferromoto za učni mesti električarja. Če tu ne dobim učnega mesta, bom šel v Metalno, kjer dela tudi moj stric. Upam, da me bodo tam sprejeli...«

Za učno mesto v Ferromotu je še en kandidat:

Zvonko Štok: »Teta tam nekoga pozna. Pravijo, da bom sprejet, le z dobrim moram izdelati osmi razred. Za TV mehanika bi se rad izučil. Za ta poklic sem se navdušil, ko smo kupili televizor. Ko bom izučen, ne bi delal v tovarni, rad bi popravil aparate po hišah. Zamislite si: ljudje ne dobijo slike na ekran, pa pridem in pogledam zadaj v škatlo in slika se spet pokaže.«

Alenka Rumpf bi bila rada trgovka. Takrat, ko so se kot majhni otroci igrali na dvorišču trgovino, je bila vselej trgovka. No, v tistih letih se vsak otrok navdušuje za trgovino, tako kot želijo pozneje v prvem razredu biti vse deklice »tovarišice«. Alenka pa je svojo prvo željo po poklicu ohranila do danes.

»To je zahteven poklic,« razmišlja. »Vedno moraš biti pripraven s strankami. Znati moraš tudi prodajati in hvaliti blago. Na oboje moraš gledati, na stranke in na podjetje. Pri Universal me bodo vzeli. Z mammo sva že bili tam.«

Brigita Nekrep se je odločila, da bo medicinska sestra. Še prej je hotela biti šivilja. Letošnje šolsko leto pa so imeli v šoli 20 ur medicinske vzgoje in tedaj se ji je utrnilo: medicinska sestra bom! Tečaj je vodila dijakinja srednje medicinske šole. Brigita jo je poslušala z odprtimi usti. Zdaj si želi še samo to, da bi opravila sprejemni izpit in da bi bila sprejeta na srednjo medicinsko šolo.

BOM DOBIL EN ODGOVOR NA DVE PROŠNJI

Franciju Iršiču se je razpotegnil obraz, roko je zasukal, kot da bi mešal po loncu: »Koh' bom,« je povedal. »Z mammo sva že napisala prošnji. Eno sva oddala v Slaviji, drugo pa v Ljudskem vrtu. Zdaj čakava, kaj bo sklenil delavski svet v Slaviji, ali bodo odpri še eno učno mesto ali ne. Če ne, potem bom šel v Ljudski vrt.«

Francijeva mama pravi: »Najprej smo mislili, da bo radiotehnik. K hiši je nosil radijske dele in jih sestavljal. Ko je šlo zares, sva mu z očetom rekla: 'Fant, zdaj se pa odloči!' Rekel je, da bi bil rad kuhar. Pa bodi, sva rekla, če te veseli. Karkoli bo, bo prav. Samo, da bi bodoči poklic opravljal z veseljem in da bi bil srečen.«

Tako želijo vsi starši svojim otrokom. Matere imajo takoj solze v očeh. Težko bi rekli zakaj. Morda zato, ker jih skrbi, če bodo znale prav svetovati svojemu otroku in si nalagajo s tem veliko odgovornost, ko snujejo otrokovo in svojo prihodnost. Pri tem se pa družita skrb in hkrati ganjenost ob pogledu na otroka, ki je tako nenadoma dorasel, da kar ne morejo verjeti, saj se jim zdi, da so ga šele včeraj vpisale v prvi razred.

NAJBOLJ SKRBI ODLIČNJAKE

Rozina Grah je mati štirih otrok. Njen sin Jože je eden najboljših učencev na šoli. Kdo ve, od kod zajema pridnost. Morda ob pogledu na mammo, ki je na neki drugi šoli snažilka, in na očeta, ki je zidar — na skrbna starša, ki sta zgradila svojim otrokom lep dom, ki bi dala vse, samo da bi dobro vzgojila otroke in da bi prišli do dobrega kosa kruha. Ne bi jima bilo potrebno prositi po srednjih šolah: »Sprejmite ga,« saj bo imel Jože odlično »vstopnico« v rokah. In vendar ju skrbi, če bodo sina sprejeli.

Jože je resen fant, kar prenesen za teh štirinajst let. »V srednjo gradbeno pojdem. Oba z očetom bova zidarila. Če bom uspel, bom študiral naprej. Starši pravijo, da mi bodo pomagali.«

Mojca Paranos se zanese na svoje znanje. Zato je prepričana, da bo opravila sprejemni izpit

na gimnaziji. Velike načrte ima. Rada bi bila zdravnica. Preveč je zaverovana v bel zdravniški plašč, da bi mislila na to, ali bo sprejeta v gimnazijo. Bolj so v skrbeh njeni starši. »Če bo odlična, še ne pomeni, da bo sprejeta — tako pravijo. «Lanske izkušnje na srednjih šolah so že takšne. Mnogo so jih odklonili. Nekateri zatrjujejo, da bo letos še slabše. Sama si je izbrala poklic, sama se je odločila za gimnazijo — srečni bi bili z njo, če bi se ji želja uresničila.«

Jožica Mlinarič se tudi pripravljala za sprejemni izpit na gimnaziji. »Rada bi študirala jezike. Odločitev so starši prepustili meni. Morda bom kdaj profesorica, ali pa se bom zaposlila v turističnem biroju. Če bom znala jezike, menda ne bo težko najti zaposlitve.«

KDAJ BO ODLOČILA TISTA: BODI TO, ZA KAR SI SPOSOBEN

Prisluhniti bi morali še skoraj 190 željam, če bi hoteli, da bi vsak učenec, ki zapuščata letos šolo Franca Rozmana-Staneta, povedal, kaj bo zdaj, »ko je velik«. Na šoli vedo domala za vsakega učenca, kam bo šel, ko zapusti njihovo šolo. Dvakrat so anketirali vse učence. Posvetovali so se z njimi in njihovimi starši.

Drago Rebernik, predmetni učitelj, je že dvajset let svetovalec mladim. Na šoli je zadolžen za poklicno usmerjanje. Zbira želje učencev, jim svetuje in jim ponuja poklice. Tako preprosto seveda spet ne gre. »Nobeno leto še ni bilo tako težko ribariti med možnostmi, željami in sposobnostmi kot prav letos,« je povedal.

In potem sva znova premlela vse križe in težave vključevanja mladih v uk, v šole in zaposlitev. Obsojala sva na sploh kadrovanje v delovnih organizacijah in pri tem vendar pohvalila nekatero, ki zelo lepo skrbi za svoj naraščaj in ki zato tesno sodelujejo s šolo.

»Mariborska livarna ima patronat nad našo šolo. Zato smo s tem kolektivom še bolj povezani. Pravočasno nas obveščajo o prostih učnih mestih. Podobno ravna tudi Cevovod, ki zaposluje celo učence, ki nimajo osmih razredov, ter potem v podjetju poskrbijo za to, da jih opravi. in šele nato sklenejo z njimi učne pogodbe. Zelo dobro skrbi za kadre tudi Velenjčani. K nam redno prihajajo njihove kadrovske komisije.«

Z otroki pa smo na šoli po svoje poskrbeli za zbiranje učnih mest. Iz časopisov izrezujemo razpise in jih prinašajo v šolo. Vendar smo s ponudbo velikokrat prepozni, kajti povečini je

v kadrovskih oddelkih že desetkrat več prošenj, kot je razpisanih učnih mest. Tako je vedno težje svetovati, ko pa največkrat ne velja tista: bodi to, za kar si sposoben in kar bi te veselilo, ampak so pomembnejše in bolj odločilne prijateljske zveze.«

S prijateljskimi zvezami najbrž res ne bomo prišli do pravih kadrovskih. Toda, morda naj zamerimo staršem, če se poslužujejo zvez in s tem vendarle izsilijo še kje učno mesto? Zamerimo samoupravnim organizacijam in strokovnemu vodstvu delovnih organizacij, ki rešujejo svoja kadrovska vprašanja od današnjega do jutri in spravljajo v negotovost otroke, starše, vzgojitelje in svetovalce, ki še danes natančno ne vedo, kako naj usklajujejo želje in sposobnosti učencev s potrebami delovnih organizacij. Zavrlo tako zamorene glave o kadrovskih potrebah pisarita mati in sin prošnje in jih oddajata od kolektiva do kolektiva v upanju, da bodo nekje že odobrili.

Obiskali in prisluhnili smo učencem samo v eni izmed slovenskih osnovnih šol in samo v enem kraju. Toda, kar so nam povedali ti otroci in njihovi starši, bi najbrž povedali tudi drugi, ki stojijo letos na razpotju: kam po osnovni šoli?

IVANKA VRHOVČAK

Brigita Nekrep

Jože Grah

Jožica Mlinarič

OP-ART modne letne damske obleke

LJUBLJANA - MARIBOR

Nnama LJUBLJANA

V BLAGOVNICI S STANOVANJSKO OPREMO
NAMA, WOLFOVA 1
NA IZBIRO
V PRITLIČJU:

- sobno in kuhinjsko pohištvo, modernih in klasičnih oblik
- oblazinjeno pohištvo: kavči, otomane, fotelji
- vzmetnice, žimnice »jogi«
- kuhinjske in sobne mize, stoli
- šivalni stroji

NAKUP POHIŠTVA IN GOSPODINJSKIH APARATOV
TUDI NA POTROŠNIŠKI KREDIT!
10-ODSTOTNI POPUST PRI PLAČILU Z DEVIZAMI.

Nnama LJUBLJANA

GOSTINSKO PODJETJE

SIDRO

Piran

vabi

v novo odprto restavracijo PUNTA, Piran, ki ima poleg 200 sedežev v restavraciji še 200 sedežev na gostinskem vrtu ter urejeno parkirišče